

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Minerva, sive de causis latinae linguae commentarius

**Sánchez, Francisco
Schoppe, Caspar
Perizonius, Jacobus
Franequera, 1687**

Liber secundus

[urn:nbn:de:bsz:31-109138](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109138)

LIBER SECUNDUS.

CAP. I.

De constructione Nominum.

 Onstructionem diximus dividi in ^{Constru-}
 concordiam, & rectionem: item ^{Etio du-}
 concordiam triplicem esse, Adje- ^{plex.}
 ctivi, & substantivi; Nominis & ^{Concor-}
 verbi; Relativi, & antecedentis, ^{dia tri-}
 Substantivum, & adjectivum numero, & ca- ^{plex.}
 su tantum consentiunt, non genere; nam ad- ^{Concord.}
 jectiva genus non habent, sed certas termi- ^{substant.}
 nationes ad genera, propter quas substanti- ^{Et adj.}
 vorum genus indagamus. Itaque postquam ^{Lib. 1.}
 scieris, cujus generis sit *paries*, tunc necessa- ^{c.7.p.38.}
 rio dices, *paries albus*; quia *albus*, est termi-
 natio ad genera masculina: restat deinde ut
 accedat concordia numeri, & casus. Quod
 si objicias, *Paries alba*, in numero, & casu
 concordant, nec tamen est perfecta concor-
 dia. Respondeo, Concordiam perfectam esse,
 sed à te peccatum esse in regula, quæ ante
 concordiam est, quæ jubet terminationem in
us, deberi necessario masculinis. Eadem ra- ^{Concor-}
 tio est in concordia nominis, & verbi; di- ^{dia No-}
 ximus enim hanc concordiam ex solo nume- ^{minis, &}
 ro constare. Tu objicis; *ego docet*, est nume- ^{verbi.}
 concordia; non tamen congruit omnino ora-
 tio. Peccatum item à te est in regula, quæ
 docet, omnem nominativum esse tertie per-
 sonæ, præter, *ego*, & *tu*, &c. Quia igitur
 ignorasti, *ego*, esse primæ personæ verbalis,
 non

non adaptasti concordiam, quæ post regulam sequebatur.

C A P. II.

Nominativus à nulla parte regitur. Duo recti simul.

Concordia Nominis, & Verbi.

EX nomine, & verbo tanquam ex materia, & forma, quæ brevissima fit, constituitur oratio: id docet Plato in Sophista, & Aristoteles lib. 2. *ἔστι ἐπισημαστικόν*. Porro nomen cum verbo in solo numero convenit, ut diximus, non in persona, ut docent Grammatici: nam ea quæ conveniunt, debent in aliquo tertio, quod sit ambobus commune, convenire: * Sed nomina non habent personas, id est facies illas, quas sola verba retinent. Non ergo in persona, casu, genere nomina cum verbis conveniunt; sed quum sint omnia, exceptis duobus, tertiæ personæ verbalis, semper in illam tertiam personam ferentur: opus tamen est concordia, quia duplex illa persona est, singularis, & pluralis: itaque qui dixit; *ego disputat*, erravit in regula: qui dixit; *ego disputamus*, erravit in concordia; illud enim necessitatis fuit, hoc concordia. Rectus præterea nunquam regitur: nam in hac oratione, *Cato scribit*; *Cato* non regitur à verbo; † *nec scribit*, à *Cato*: sed con-

Rectus casus nunquam regitur à Verbo.

* *Sed Nomina non habent personam*] At vide, quæ contra hanc sententiam notavi ad pag. 58.

† *Nec scribit, à Cato*] Quum dico, *Cato scribit*, est hæc quidem concordia Nominis & Verbi, & quidem tum in Numero, tum in Persona, ac personali terminatione, nisi patet ex iis, quæ docui pag. 57, 58. Sed & *Rectus recte* po-

concordia est nominis, & verbi, & Cato suppositum est, non persona agens, aut patiens, ut somniant Grammatici. Nec ullo alio modo reperitur nominativus in Latino sermone: nam in illis; *O vir fortis, atque amicus; En primus; ecce homo, vel ecce hominem*, quarendum verbum est, ut docemus in Ellipsi verborum. Duplex nominativus non uno modo videtur reperiri in eadem oratione; ut *Ego Annibal peto pacem: sed deest, Ens, vel qui sum Annibal*. Vide *Ens*, in Ellipsi. Omne præterea verbum utrinque nominativum videtur habere; ut *legis invitus, doceo libens*; sed hic quoque deest *Ens*. In verbis quibusdam passivis fit reciprocatio; ut *vocor Sanctius; Diceris poeta*. Sed hoc est ab activo, *Dicunt te poetam*.

Duplex
nominativus.

C A P. III.

Genitivus neque Græcè, nec Latinè à verbo regi potest. Urbs Toleti Latinè dicitur. Duo genitivi ab uno eodemque nomine.

Genitivus perpetuo significat possessionem, sive activè, sive passivè capiatur; *Genitivus ut amor patriæ, vulnus Achilles*; unde fit significatio à verbo regi non possit: nam possessor, & *sio*.

H res

est appellari. Nam illud in constructione *regere* dicitur, quod in naturali vocabulorum ordine præcedit, & flagitat sibi jungi aliud vocabulum certa terminatione. Quum ergo dico, *Cato scribit librum*, sicuti *ro scribit*, quia flagitat ex omnibus terminationibus vocabuli *liber* proprie illam, quæ est *librum*, eam idcirco *regere* dicitur, sic & *Cato* flagitat, & proinde *regit* revera ex omnibus sex terminationibus vocabuli *scribo* eam, quæ est tertiæ personæ singularis Numeri.

Genitivus nunquam à Verbo regitur.

res possessa nomina relata sunt, ut vocant Dialectici; quum alterum sine altero nequeat intelligi; possidere verba significabunt, at possessionem nunquam. Hæc quum ignorarent Grammatici, varias species statuerunt verborum, quæ genitivum regerent: quæ peccata sigillatim discutienda sunt.

In verbis pretii, & æstimationis, si sit genitivus, à nomine, non à verbo regitur; ut *magni emi*, deest pretio: integrum enim erat, *emi hoc magni æris pretio*. Et quum dico *Nihil*, vel *Pluris te facio*, * deest æstimationis, vel pretii. Vide *Pretium* in Ellipsi; & *æris*. „ [Magni fit „ à multis, subaud. *Homo*: Id est, fit homo magni „ pretii, faciunt eum hominem magni pretii.]

In verbis accusandi, & absolvendi manifestè patet genitivi natura; nam deest Ablativus *Crimine*; & ut † *Barbare* dicitur, *Accuso te criminis*, ita Latine dicitur, *Accuso te furti*. Vide *Crimen*, in Ellipsi.

Miseret, *Misereor*, *tædet*, *pertædet*, *pudet*, *piget*, *pænitet*, genitivum regere videntur; sed non ita est. Audiamus Priscianum: *Hoc*, inquit, *sciendum, Impersonalia quæ accusativo simul casui, &*

geni-
* Deest æstimationis] Immo vero deest *rem æstimationis*, vel pretii, vel etiam *momenti*. Nep. Alcib. 8. Videt *se nullius momenti futurum*. Plaut. Capt. III. 1. 17. Neque ridiculos jam *terenci* faciunt: intellige *rem*. Pseud. III. 2. 20. *Me nemo potest minoris nummo, ut surgam, subigere*, h. e. pecunia vel re pretij minoris nummo.

† *Barbare* dicitur &c.] Non ita *barbare*. Sic enim Tac. Ann. VI. 29. quia male administrata provincia, aliorumque criminum urgebatur, h. e. accusabatur. Et sicuti accusare & arguere facinoris recte dicimus, sic quidni & criminis? Plaut. Pseud. II. 4. 56. *Malorum facinorum sapissime, scilicet, argutus est*. Cic. Fam. VI. 6. *Nefariorum scelerum condemnati*, XIV. 14. *Piso sceleris condemnat generum suum*. Potest autem in his omnibus intelligi causa vel nomine, ut *Damnatus nomine conjurationis* apud Ciceronem.

genitivo copulantur , ut , Pudet me tui , similiter
 Pœnitet , Tædet , Miseret , Accusativo quidem
 significant personam in qua fit passio ; Genitivo vero il-
 lam , ex qua fit actus . Neque est mira hujuscemodi or-
 dinatio , quoniam in eisdem casus resolvitur : est enim ,
 Pudet me tui , Pudor habet me tui : Tædet me
 tui , Tedium habet me tui : Pœnitet me tui ,
 Pœnitentia habet me tui . Hæc Priscianus præclare
 ni vocasset hæc verba impersonalia , quæ verè ac-
 tiva sunt , & genitivum agentis , qui regitur
 à nomine , quod in verbis latet ; ut , pudor pec-
 cati pudet me , & * miseratio pauperis miseret
 me , id est , me tenet . Vide in Ellipsi , No-
 minativus cognatus ; & lib. 3. cap. 1. „ [Lu-
 „ cretius tamen Nominativum alienum verbo ,
 „ Miseret , supponit lib. 3. Ipse sui miseret , pro
 „ Miseretur , quod est , miser fit ex animo ,
 „ seu cruciatur miseria sui .]

Sed vide
 ad pag.
 62.

Ubi partitio significatur , genitivus ab alio
 nomine subintellecto pendet ; ut , Quis vestrum ?
 Omnium primus , Romanorum fortior , Græcorum do-
 ctissimus . Vide Ellipsin ex numero ; & lib. 3.
 cap. 10. II.

Desine querelarum , Abstine irarum , Inte-
 ger vitæ , Lassus viarum , † Græca sunt , in
 quibus deest præpositio eorum quæ genitivum
 apud illos regit . Et quum dicis , impleo gra-

Græcisini
 in usu ge-
 nitivi.

H 2 na-

* Miseratio pauperis miseret me] Regitur hic Genitivus po-
 tius à vocabulo vicem . Terent. Heaut. IV. 5. 1. Menede-
 mi vicem miseret me , tantum devovisse ad eam mat. Ubi
 posterius comma fortean habendum pro Nominativo .
 † Græca sunt , in quibus Græ.] Græcisant sane , sed non ita ,
 ut Genitivus Græco more à præpositione suppressa rega-
 tur , sed potius per aliam & Latinis usitaram Ellipsin ab
 Ablativo casus ; vel negotio . Ergo desine querelam , in-
 tellige negotium ; vel in negotio , Lassus viarum , supple de causa .
 Vide omnino Vossium de Construct. cap. 30. . 334

narium frumenti, si Latine loqueris, significas te implere granarium, quod sit frumento dicatum; ut si dicas, *impleo pateram Regis*. „ [Ita „ Plaut. Stich. act. 3. sc. 1. * *Cadum vini veteris* „ tibi propino. Et Truc. act. 5. sc. 1. *Urem ut habeat veteris vini*, pro cadum, vel utrem vino „ destinatum.] Sed poetæ aliquando Græcos imitantur: unde Virg. *Implentur veteris Bacchi*; Græci dicunt, *πληρω τὸ ἀρχαῖον οἶνον*, id est, *impleo pateram de vino*; vel si verbum verbo reddas, *de vini*. Nec tibi mira videatur hujusmodi constructio; nam antiqui Latini verbum ex verbo reddentes, † genitivo addebant præ-

* *Cadum vini*] Sic Sueton. Ner. 47. *Tyxis veneni*. Cic. Parad. III. 1. *Auri navim evertat, an paleæ, nihil interest*, h. e. onustam auro, vel palea.

† *Genitivo addebant præpositionem*] Indignum profecto Sanctio, qui adeo perspexit indolem linguæ, & frequentissimum in ea Ellipseos usum, existimare hosce Genitivos regi proxime à præpositionibus sine intercedente Ellipsi alterius casus. Etenim non simpliciter Græcam constructionis formam, verbum ex verbo reddentes, tenuisse Latinos, patet utique manifeste ex eo, quod & præpositio IN cum Genitivo in his Vitruvii exemplis occurrit. Atqui neque apud Græcos cū Genitivum admittit, sed solum Dativum. Et proinde, si quando Genitivum penes se habet, sine ulla hæsitacione etiam apud illos per Ellipsin explicari debet. Veluti Acl. Var. Hist. III. 45. Philippo dicitur oraculum datum *ἐν βοιωτίας ἐν Τροφονίῳ*; h. e. in *Bootia in Trophonii æde*. Et IV 15. de Alcibiade, *ἐν Φαρναβάζῳ γενόμενος*; h. e. apud Pharnabazum, seu proprie, in *Pharnabazi aula* agens. Similiter ergo apud Latinos se res habet. Neque solum hujusmodi Ellipsis occurrit apud Vitruvium, licet is præcipue, ut sæpe alii Auctores alias phrasas præ ceteris frequentant, ea videtur delectatus, sed & apud alios, ut videre est in Vossio de Construct. cap. 7. Adde illis Gellium I. 25. *Inducis in mensum aliquot fœlis* scil. spatium, vel tempus. Quam eandem Ellipsin deprehendes in Græca Inscriptione apud Jac. Sponium Itiner. To. 2. p. 233. ed. Am.

præpositionem. Vitruv. l. 1. c. 2. *Quantitas autem est modulorum ex ipsius operis sumptio: ibid. cap. 4. Aquatiles autem piscium natura, quod temperata sunt à calido, plurimumque ex aeris, & terreni sunt composita: ibidem cap. 8. Quum ergo iis rationibus erit salubritatis in manuum collocandorum explicatio: & lib. 3. cap. 2. Præterea si ex imbruium aquæ vis occupaverit: & lib. 9. cap. ult. Descriptioque ex duodecim celestium signorum sit figurata. Hæc testimonia Vitruvii aliqui conati sunt emendare, nescientes ad Græcam formam esse dicta; sed in antiquis manuscriptis ita, ut citavi, leguntur: hinc illud antiquum, in præsentiarum. Nec hæc,*

H 3 hæc, rum.

Amstel. *ἡνὶδην, ἔς, ὀλιγῶν, ἐτέων, ἐναρξίμειθι, scilicet, ἡρόνον.* Hinc porro etiam petenda ratio locutionis illius antiquæ *In præsentiarum*, non, tanquam si Genitivus regeretur ab IN, ut perperam vult Sanctius, sed à suppresso tempore, usitata in similibus Ellipsi. Quod cum ita sit, non debuisset Scioppius in Jud. de stylo Hist. p. 52. tanta confidentia illam locutionem tanquam lulentam rejicere, & Viris Doctis hujus seculi vitio vertere, Caroni, Fannio, Nepoti, Tacito, Appulejo, Minucio, & aliis olim usurpata. Neque satis etiam causæ, quare Christ. Cellarius in proleg. ad Curas postea, de Barbar. ei analogiam reclamare tradat, ac propterea de bonitate ejus dubitet. Porro similia hæc locutionibus sunt etiam illa, quæ Genitivum item jungunt variis præpositionibus, intellecta voce *ad*, vel *adibus*, ut dicatur, *ad Opis, ad Castoris, ἔς ἄδα, ἔς πυνδονίως, in Veneris, à Vestis*, quæ passim apud Græcos & Latinos eadem Ellipsi occurrunt. Quapropter semper statuenda Ellipsis alterius Nominis Substantivi, quoties Genitivus jungitur vel Verbis, vel Nominibus Adjectivis, vel etiam particulis quibuslibet. Veluti Adverbiis, Plaut. Rud. IV. 4. 144. *Credo ego ille in se auri & argenti largiter*, intellige negotium. Sic & in exclamatione, Mostell. III. 3. 9. *Dii Immortales, mercennii Lepidi!* scilicet, *est res.* Catall. car. 9. *O mihi nunci beati!* h. e. res hæc est mihi res beati nuncii. Quibus conveniunt plane locutiones usitatissimæ, quas Auctor ipse in verbis memoria mox profert, *Venit in mentem illius diei, cum in animis haberem navigandi.*

hæc, ut imitère, afferuntur, sed ut intelligas quoties genitivus videtur adhærere verbis, vel etiam adjectivis nominibus, esse Græcam phrasim, eamque figuratam. Hinc illud Horatii; *Desine mollium tandem querelarum*: idem, *Abstineto*, dixit, *irarum*, calideque *rixæ*: quod Homericum est; Ἄλλ' ἄγε λάγυε ἴσθ' ἔσθ'; id est, *desine contentionis*. Virg. *Nec veterum memini, letorvè malorum*: idem; *Justitiæne prius mirer, bellinè laboriam?* Plaut. *Rudent*. *Ut me jam omnium laborum levas*: idem *Sticho*; *Hæ res vitæ meæ, soror, saturant*: idem *Cistellaria*; *Paternum servum sui participat consilii*. Ovid. *Successorionque Minervæ indoluit*. Horat. *Et morbi miror purgatiùm te illius*. Tacit. *Veteres oratores Græmmaticæ, Musicæ, & Geometriæ imbuebantur*. Vide *ἐν* in Hellenismo, & in Ellipsi *Causâ*

Deest etiam in genitivis Græcorum sæpissimè adverbium *ἐν*, id est, *causâ*, vel *gratiâ*. Vide *Causâ* in Ellipsi.

In verbis memoriæ, si genitivis utimur, aut est eadem phrasim Græca, aut nomen verbi supplendum est; ut *memini tuorum consiliorum*, supple, *mentionem*; *venit in mentem illius diei*, supple, *mentio* vel *recordatio*. Ubi erant, qui dicunt esse antiptosin, ut *illius diei*, dicant esse, pro, *ille dies*: quos merito ridet Valla lib. 1. cap. 5. Cic. *Quum in animo haberem navigandi*, supple *propositum*, teste eodem Valla; & *Linacro* lib. 6. Vide in Ellipsi, *Mentio*.

Potiri rerum. Vide in Ellipsi *Imperium*: contra Valla lib. 3. cap. 34.

* *Natus Romæ, Ægypti educatus*, & similia, deest

* *Natus Romæ*] Sic & in Appellativis. Plaut. *Bacchid.*

deest *Urbs*, vel *locus*, vel *provincia*. Vide *Urbs*.

* *Non est tui muneris; non est moris; Regis est gubernare*. Vide *Officium*, vel *Negotium*.

† *Satagit rerum suarum*, dixit Terent. Heaut. unde Grammatici putant *satago* regere *genitivum*, quum sit *agere satis rerum suarum*. Plaut. Bacch. IV. 3. *Nunc agitis tute sat tuarum rerum*.

Pendeo animi; Disfrucior animi; Despicio mentis; Felix animi; Impotens letitiæ; Integer vitæ; Sceleris purus; Lassus maris, & viarum, militiæque, * *Græca omnino sunt, & figurata*. Vide *Mens* in *Ellipsi*, & *Hellenismum*.

H 4

Eo

II. 2. 27. *Proxima vicinia habitat*, Mil. Glor. II. 3. 2. *Me vidisse hic proxima vicinia*. Scil. in loco.

* *Non est tui muneris*] Cic. Famil. V. 20. *Non est id rationum*, h. e. non est negotium, quod in rationes inferri debeat.

† *Satagit rerum suarum*] Genitivus hic regitur nec à verbo *Satagit*, nec à vocula *Sat*, ut velle videtur Sanctius, sed ab *Ellipsi* in negotio, vel nomine. Nam *Satagere* per se & simpliciter significat affligi, laborare. Plaut. Merc. II. 1. 4. *Ego hac nocte in somnis egi satis, & suus homo exercitus*. Gell. III. 8. *Cum Pyrrhus unam atque alteram pugnam proficere pugnasset, satique agerent Romani*. Additur & præpositio *DE*. Gell. IX. 11. *Consulibus de vi ac multitudine hostium satis agentibus*. Plerumque tamen Genitivus, Gell. I. 17. de *Socrate*, *Itarum & molestiarum muliebrium per diem perque noctem satagebat*. Intellige vel de *consa*, vel in negotio. Sic & cum aliis verbis. Plaut. Afin. II. 4. 53. *Cui omnium rerum ipsius semper credit*. V. 2. 5. *Si me mandacem huius rei inveneris*. Gell. VI. 17. *qua est omnium rerum verecunda mediocritas*. h. e. in negotio omnium rerum. Cœl. Famil. VIII. 14. *Neque mearum rerum quid consilii capiam, reperio*. Cic. de Off. I. 8. *Nulla sancta societas nec fides regni est*. Sall. Catil. 7. *Pecunia liberalis er. m. Tac. Ann. VI. 4. Præcipuus olim circumventus Sabini, & inde luenda pars primus*. Cujus generis frequentia sunt illi, *Petus militie, Medicus voluptatum, severitatis & munificentia summus, &c.*

* *Græca omnino sunt &c.*] Latina tamen ellipsis, & simi-

lis

Et ad Minervæ, subaudi Ædem; Tullius Ciceronis supple, filius; Catonis Martia, subaudi uxor; Castra aberant bidui, subaudi, itinere vel via; Huius vidi Byrrhiam, subaudi, fervum; Secundarium, tertiarumque Pamphilus, supple actor. Vide Ellipfin.

Sunt qui dicant non posse dici, *Urbs Toleti, Arbor mori, Flumen Tagi*; quia nomen genetale cum speciali in eodem casu debeat collocari; ut *Urbem Romam, Flumen Tagus, Arbor Morus*: quod ut non negaverim, ita & illud affirmandum est: nam si dicimus: *Urbs Spartana*, inquit Scaliger, cur non dicimus, *urbs Sparta*? Sed quod attinet ad nomina urbium, vide, *urbs*, in Ellipsi. De cæteris * accipe testimonia: Virgil. *Demessum florem viola, & hyacinthi*, dixit. Horat. in Epodo; *Aut herba lapathi prata amantis*. Plin. *Herba pulegii*. Cicero pro Flacco; *Qui arborem fici nunquam vidisset*. Virgil. *Flumen Hymele*. Sueton. *Caligula; Sed quum ad visendum nemus, flumenque Clitummi, Mercuriam processisset*. Horat. *Denique quatenus exscindi vitium iræ, cætera item nequeunt*. Plin. *Arbor palmæ: idem; Arbor mori*. Columella lib. 6. *In scrobem fici arbusculam deponito: ibidem; Tunc arborem fici detrunca*. Cicero 5. epist. *Ne vitium*

arro-

lis ei, quæ modo explicita, quæque etiam in Accusativo Adjectivis & Passivis juncto reperitur.

* Accipe testimonia] Adde his Sall. Jug. 92. *Flumen Mulucho* cap. 90. *Oppidum Laris*. Sulp. Sev. *Opp. Sarapta*. Idem, *septuaginta arboribus palmarum repertis*. Suet. Aug. 49. *Arborem palmæ repertam*. Sic *malum servitutus*. Sulp. *Mala discordia, & bona concordia*. Sall. or. 1. ad Cæs. *Quamobrem quum in Sen. Herc. Oer. V. 447. omnes codd. habeant, ut testatur Doctiss. ejus interpres Observ. I. 6. Leve esse credis pellivis nupte malum? nulla satis iusta causa, cur contra eos reponeret pellicem*. Sensus est, an credis nuptæ leve esse malum, malum p. illicis?

arrogantiae subsequatur: idem pro Murena; Alii ego te virtutibus, continentia, gravitatis, justitiae, fidei, ceteris omnibus, consulatu, & omni honore semper dignissimum judicari. Quem locum, hujus regulæ ignorantione, conatur emendare Lambinus. Falso item citatur à Grammaticis; In mensem Januarii: Hoc enim Latine non dicitur, cum Januarius adjectivum sit. Vide Mensis in Ellipsi.

Duos genitivos ab uno eodemque nomine Duo pendere * aliquando animadverti. Cicero genitivi in Pisonem; *Fame sentis bellua, quæ sit hominum querela frontis tuæ?* Idem ad Plancum; *Consul es designatus maxima orbitate Reip. virorum talium: idem pro Cornelio Balbo; Habes summorum hominum interpretationem juris ac fœderum. Cæsar. I. Civili; Omnium temporum injurias inimicorum in se commemorat, ibid. cuius rei magnam partem laudis, ac æstimationis ad Libonem perventuram. Valer. Max. de Cyro; Cujus ortus ad imperium totius Asiæ spectantis, maternus avus Astyages duos præ-*

H 5 nunt-

* Aliquando animadverti] Sic passim apud optimos Auctores duo Genitivi, quorum alter quasi Activus, alter Passivus. Cic. Famil. II. 13. *Illius (Appii) administratio provinciae.* IX. 8. *Superiorum temporum fortuna Reip. de Offic. I. 14. Cæsaris translatio pecuniarum. Cap. 16. Quæ natura sine principia communitatis. Nep. Epam. 5. Quod sibi Agamemnonis belli gloriam videretur consecutus. Pelop. 2. Quorum imperii majestas. Plaut. Pseud. I. 1. 3. Duorum ego labori hominum parvissem lubens, Mei, te rogandi, Tui, respiciendi mihi. Liv. XXXIV. 26. Omnium Principum Græciæ eadem sententia erat inde potissimum ordiendi belli. Ubi vide Virum summum Gronovium Patrem, similia adferentem loca. Sæpe etiam plures Genitivi concurrunt, sed alter ex altero pendentes. Liv. præfat. *Missum consuluisse memorie rerum gestarum principis terrarum populi. I. 38. Frater hic filius erat Regis. Sall. Jug. 30. Odio potentia nobilitatis. Cic. Famil. VI. 20. De curatione munerum regnum casum Oppio sum locutus.**

mentios somni frustra discutere tentavis. Cicer. I. Catil. Exhaustur ex urbe tuorum comitum magna, & permiciosa sentina Reip. Auctor ad Herennium; Memoria est firma animi rerum, & verborum dispositionis perceptio. Sed frequentius alter genitivorum in possessivum convertitur; ut, *Mea doctrina præceptoris*; &, *Fructibus Siculis Agrippæ*.

CAP. IV.

Dativus nunquam regitur, nec in activa, nec in passiva; & ubique acquisitionem significat. Nunquam est rei agentis.

Vide infra Lib. 3. cap. 4.
Dormio tibi; Tibi servio; do tibi pecunias; tibi emitur liber; nihil differunt, si dativi naturam spectes: ubique enim significatur acquisitio; ut, *serripuit mihi nummos*; & *lac subducitur agnis*: nam dativus ultimum finem significat; quare jam compositæ, & structæ orationi potest accedere. Domus constat ex materia (ut lapidibus, & lignis) producitur ab artifice (quæ causa efficiens est) habet formam, qua distinguitur à rebus aliis: quum igitur constructa, & perfecta est, tunc quarimus, cui negotio, vel domino sit accommodanda: sic dativus constructæ, atque perfectæ orationi per modum acquisitionis supervenit. Nulla igitur erit oratio, cui per modum acquisitionis dativus adjungi non possit: ut, *tibi doceo*; *tibi soli amas*; „[*tibi deserit Hesperus O-* „*tam*; *Omnis jam pueris pater*, & *matercula pallent*; „*Sed ne forte tuo careat mihi fumus amore.*] Cur enim in his orationibus; *Filius mihi peccat*, non omnibus dormio; *fateris esse acquisitionem*: & in illis; *Do tibi pecunias*, non fratri; à verbo dicis regi dativum? Intelligendum igitur, nul- lam

iam esse orationem, aut verbum illum, cui dativus non possit accommodari; dum tamen hoc intelligatur, aliud esse, *Amo me*; aliud, *Amo mihi*; aliud, *doceo vos*; aliud, *doceo vobis*. Unde jam mirari desinamus hujusmodi phrasas cum dativo. Terent. Adélph. *Ut vobis deceat*. Cornelius Fronto de exemplis eloquentium, citat Sallustium in 1. histor. *Locum editiorem, quam victoribus decebat, capit*. Plaut. Amphitryo; *Nostro generi non deceat*. (Hispanè, *Para quem nosros fomos*.) „ [ibidem; *Capiam ornatum, qui potis deceat*, id est, *capiam coronam, tamquam homo potus, sive ebrius*.] Idem Afinnaria; *Ut me, teque maxime, atque ingenio nostro deceat*; vides hic dativum, & accusativum, sed diversa significatione. Cic. de Oratore; *Quandoquidem id deceat prudentie tute*. Terent. Adélph. *Imo Herce ita nobis deceat*; ibid. *Ut vobis deceat*; Græcè, *ὡς τὸν ἄριστον*. Gellius lib. 8. *Adolescens præfatur elatius, quam etati ejus decebat*: idem lib. 7. *Famini solis vestem longè latèque diffusam indecere existimaverunt*. Tacit. *decere nobis terram*. Terent. *Si hoc fratri celetur*. Plaut. Amphitryo. *Homini servo suos domitos habere oportet oculos, & manus*. „ [Cicero post reditum; *Ubi nobis hæc auctoritas tanta tamàn latuit? Varro 8. de ling. Lat. Similia non solum à facie dici, sed etiam ab aliqua conjuncta vi, quæ & oculis, & auribus latere solet*. Plaut. Trin. *Quid ille mihi latitabat*.] Cicero 1. Catilinar. *Nihil agis, nihil moliris, quod mihi latere valeat in tempore*. Quod non intelligens Lambinus conatur emendare, Lucanus lib. 1. *Tu mihi causa lates*. Cicero 1. Catilinar. *Ut tibi ad forum Aurelium præstolarentur armati*. Virgilius; *Hæc eadem maiorique tue, generique manebunt*; idem; *& tibi pæna ma-*

Decet
tibi.

Celo:
Oportet:

Lateo.

Præsto-

ma-

- Maneo.** *manet.* Cicero II. Philipp. *Cujus quidem tibi fatum, sicut Cajo Curioni manet.* „ [Ita est in veteribus libris. Virgil. *O mihi tam longa maneat pars ultima vite.*] Catullus; *Scelestia tene, quae tibi manet vita?* Caesar. 2. Gall. *Quum tela nostris deficerent.* Gellius lib. II. cap. 29. *Ut messem hanc nobis adjuvent.* Plaut. Truc. Act. 2. Sc. 4. *Cui rei te assimilare retulit.* Plautus Bacchid. *Quom nibilo pluvius ea res referat sibi.* Idem Pseudolo: *Nam quanti refert, ei nec rectè dicere, qui nihil rectè facit.* Horatius Satyra I. *vel dic, quid referat intra Natura sineis viventi, jugera centum An mille aret.* Plinius lib. 18. *Acino plurimum*
- Interest.** *refert, si contingat crescente luna vindemiare.* Tertull. *Interest homini Deo cedere.* Sed mihi videtur hic deesse literula, & legendum, *hominis*: ut in illo Plinii cap. I. *nec interest hominis.* Terent. Eunuch. *Homini homo quid praestat!* Plaut. Afnaria. *Pergini precari pessimo?* Seneca de vita beata; *Huic succurro, huic misereor*; idem Controvers. *Misereri debent omnes mei: & ego misereor tibi puella.* Unde in sacris; *Miserere mihi Domine; & miserere nobis.* Plautus Aulular. *Nihil equidem tibi abstuli: resp. At quod tibi abstuleras, cedo.*
- Aufero.** *Ambiguitas est in dativo; nam primo loco, tibi, id est, à te; in secundo * manifesta est acqui-*

* *Manifesta est acquisitio*] Hinc saepe Emphasis magna in illo Dativo. Plaut. Capt. IV. 2. 86. *Esurire mihi videre, resp. Mihi quidem esurio, non tibi.* Aulul. III. 2. 19. *Utinam mea mihi modo auferam.* IV. 2. 16. *Verum ego Mihi bibam.* IV. 10. 38. *Tametsi fur mihi es.* Bacch. I. 1. 31. *Mihi cesso, cum sto.* Cic. Famil. VI. 15. *Tibi gratulor, mihi gaudeo.* II. 11. *Quicquid erit, tibi erit,* ep. 18. *si quid offendet, mihi totum, nihil tibi offenderit.* de Amic. cap. 3. *Factus est iterum Consul, sibi suo tempore, Resp. peno sero.* cap. 27. *Mihi quidem Sapiò vivit, vivetque semper.* Suet. Tib. I. *Agrum accepit clientibus, locum ad sepulturam sibi à*

acquisitio. Catul. *Eripite hanc pestem, perniciosamque* *Eripio.*
mibi. Doctiores quidem negant posse dici,
jubeo tibi; qui si hæc intelligerent, Cornelio
 Tacito assentirentur, * quum dixit lib. 13. *Jubeo.*
Ubi Britannico jussit, exurgeret. „ [Livius lib. 42.
 „ Cui primo tempore magistratus creare jussum erat.
 „ Cicero lib. 9. ad Attic. epist. 15. *Hæc literæ*
 „ *Dolabella mihi jubent ad pristinas cogitationes reverti.*
 „ *Alcon. in 3. Verr. Defensionem de Sylla exclusit,*
 „ *ne liceret illi dicere, Sylla mihi jussit. Curtius*
 „ *lib. 7. Armigero lanceam ei dare jussit.]*
Væ victis, Hei mihi, etiam sunt dativi acqui-
si-

populo. Obsq. cap. 104. Matri Idea se precidit. Plin.
 Paneg. *Nemo jam parens filio, nisi fragilitatis humana vices*
 horret. Sed & sæpe eleganter prorsus abundat. Plaut.
 Aul. III. 3. 22. *Qua mihi potest interbibere fontem Corinthien-*
 sem. Cic. Fam. VII. 1. *Tu mihi istam imbecillitatem vale-*
 tudinis tua sustentas. Parad. III. 2. *An ille mihi liber, cui*
 mulier imperat? Catil. II. 2. *Tongillum mihi eduxit. Sall. Catil.*
 52. *Hic mihi quisquam misericordiam nominat? Liv. præ-*
 fat. *Ad illa mihi quisque acriter intendat animum.*

* *Quum dixit &c.* Sic & IV. 72. *Tributum eis Drusus*
 jussit modicum. Sall. Jug. 48. *Postquam ei provinciam Num-*
 midiam populari jussit. Liv. XLII. 43. *quæ Legati, nullo in*
presentia responso dato, Chalcidem se sequi jusserunt. Corri-
 git quidem & hunc locum, & alterum capituli 28. Magnus
 Gronovius, tanquam si solæca sit locutio. Sed tamen
 quum ea tot exemplis à sanctio, Scioppio, me denique
 allatis probata jam sit, immo & ab illo ipso ad Liv.
 XXVII. 24. non putem eam temere proscribendam, om-
 niaque istæ loca conjecturis sollicitanda. Sic neque in
 Sil. Ital. XII. 600. *Cæciliis raptim excitis defendere tela*
Dardana, & in septem discurrere jusserat arces, legendum
 cum eodem Obser. I. 17. censeam, *Cæcilias excitos;* quum,
 si maxime solæca esset locutio, *jubeo tibi hoc facere,* vel
 sic tamen nulla eum locum foret mutandi causa, quippe
 quum *Cæciliis excitis,* possent esse Ablativi. Constructur
 hoc verbum etiam cum Accusativo. Plaut. Stich. II. 3. 71.
Jube famulos, rem divinam mihi apparent. Suer. Vesp. 23.
Nuncios legatos, decretam sibi statutam, jussit, ut continuo
ponerent. Festus: Admissiva aves, quæ consuetum jube-
rent, ubi sine causa malunt nonnulli jurerent.

fitionis, & particula *ve* est suppositum verbi subintellecti: Syntaxis est, *Ve vultis est, Hui mihi erit.* Vide Ellipsin verborum.

Sum ruri, Natus Carthagini, dativos esse somniant grammatici, quum sint sexti casus, ut dicimus in sexto casu.

Vehementer errant grammatici, quum dativum in passiva voce, esse rei agentis inculcant: ut, *Deus amatur mihi,* id est, à me, quem errorem suo loco, quum de passivis agemus, exagitabimus lib. 3. cap. 4.

Duo dativi.

Duo dativi sæpe simul reperiuntur; sed neuter à verbo regitur, imo uterque suo modo significat acquisitionem; ut, *Hoc erit tibi curæ; Datur tibi hoc vitio.* Plaut. *Nucleum amisi, reliquit mihi pignori putamina.* „[Lucret. 6. *multa volant, que sint vitalia nobis, Et contra que sint morbo, mortique.*]

C A P. V.

Accusativus multis modis à præpositione pendet: Eo in Romam, in rus. Exclamatio postulat verbum. Exploditur grammaticorum Synecdoche. Duo accusativi ab eodem verbo non reguntur.

Accusativus (nisi sit infiniti verbi suppositum; ut, *me amari*: aut activorum appositum; ut, *ama litteras*) semper à præpositione pendet: ut, *vixit annos centum; latus pedes viginti; eo Romam, niger oculos.*

Tempus continuum, & mensuram præcipiunt debere collocari in accusativo sine præpositione: ut, *studui decem annos; pendet libras triginta,* Hoc falsum est; virtute enim præpositio-

stionis subintellectæ ponitur ille accusativus, & non ex vi temporis : dicimus enim, *commoda mihi librum in decem menses*; aut *intra quinque dies*. Dicimus item, *Vixit annos centum*, & *per annos centum*; &, *ante annos centum*, & *centum annis*. Denique ratione præpositionis subintellectæ, aut appositæ, uteris accusativo, vel ablativo. Cicero sæpissime dicit; *aliquot per annos*; *per eos dies*; *per decem menses*. Liv. *Obsidio vix in paucos dies tolerabilis*. Horat. *Quod est in hunc annum vivat, et plures*. Plinius lib. 15. *Atqui tertium ante diem scitote decerptum Carthagine*. Sueton. *Sed in reliquum anni tempus curia abstinuit*. In illis, *pridie Compitalia*, *pridie ludos*, Erasinus & alii docti fatentur deesse præpositionem, *Ante*.

Quintilianus solœcismum putat esse, si quis *Lib. i.* dicat; *Venio de Susis in Alexandriam*: sed decipi- *cap. 5.* tur, decipitque gregem Grammaticorum: nam ausim sanctè dejerare, nescire me, plurane testimonia invenerim cum præpositione, an secus: inclinatur tamen animus, ut plura cum præpositione legerim; è quibus aliqua proponam, nam omnia esset infinitum. Ac primò hanc meam opinionem satis confirmant Græci oratores, qui ferè semper nominibus locorum addunt præpositiones: Poëtæ vero suo jure utuntur, qui nunc apponunt, nunc detrahunt. Augustus Cæsar, teste Suetonio, *Cap. 86.* semper dictionibus præpositiones addebat; quia genus dicendi apertum amabat, & ambiguitatem fugiebat: sed nostri Grammatici adverbialiter dici putarunt, *eo Romam, venio Romam*. O crassam ignorantiam! anne quum Græci dicunt, *πλέυσει εις Αθήνας*; Latini; *Noctuas Athenas*; Græcis accusativus erit, Latinis adverbium? Similiter *πλέυσει εις Αἰτικύγας*, id est,

naviget *Anticyras*: & sexcenta hujusmodi. Sed
 si essent abverbia, quomodo reciperent „cum
 „præpositiones, tum] adjectiva foemina?
 Ovid. *Atque aliquis doctas jam nunc eat*, inquit,
Athenas. „[Propert. *Magnum iter ad doctas præ-*
fiscisci cogor Athenas.] Sed quia isti rationibus
 „parvam habent fidem, testimoniis agamus,
 „[Plaut. *Most. Ego ire in Piræcum volo.*] Cicero
 Attico libro sexto; *In Pyraea cum venissem*; idem
 libro septimo; *E navi egressum in Pyraeam*: idem
 ibidem multa disputat de *Pyraeo*, & præposi-
 tione *In*, quæ ipse non observat, ut idem satis
 indicat ad Atticum libro tertio; *Quod à Vibone*
subito discessimus: idem; *nisi eum ab Epheso ante*
aliquando profectum: idem; *Nec me in Arpinum hoc*
tempore abdam: idem; *Is ad Messanam venturum*
esse dicebatur: idem; *de illius ab Alexandria discessu*;
 & lib. 8. à *Brundusio absum propius*; *ibid. ne citius*
ad Brundusium, quam opus sit, accesserit: *ibid.*
Dum certum nobis ab Esfernâ de eo quod audieram re-
ferretur: idem *Familiar. Tertio die abs te ad Ari-*
ciam accesseramus: *ibid. ab Epidaurò navi adveſtus*;
 & *ab Athenis profiscisci*: *ibid. ipse iter ad Mutinam*
dirigerem: *ibid. Fugisse à Mutina videretur*: *ibid.*
exclusis enim ab Antiochia: *ibid. Nunciatum esse qua-*
tridui iter à Laodicea abfuisse: idem; *Antonii redi-*
tus à Brundusio: „[Idem 13. *Attic. Epistolas*
 „*missas à Corinθο*: & 15. *Attic. 23. Venisse eum*
 „*ad Bajâs audiebam*:] Idem 3. *Verrina*; *Hoc illi*
navigio ad omnes populi Romani hostes usque ab Dia-
nio, quod in Hispanio est, ad Sinopem, que in Ponto
est, navigaverunt: Idem de *Senectute*; *Miles profectus*
sum ad Capuam, quintoque anno post ad Tarentum
queſtor. Ubi notat Erasmus, propriis nomi-
 nibus additam præpositionem. Sed notant
 grammaticæ contra nostram hanc doctrinam,
 aliud

aliud esse eo Romam, aliud, eo ad Romam: nam
 eo Romam, significari ajunt ipsam urbem; & eo ad
 Romam, * loca propinqua Romæ. Delirat
 igitur Livius, qui lib. 5. sæpè dicit, *Vejos*,
 & ad *Vejos* eodem sensu: & in hoc loco de
 Senectute, *profectus sum ad Tarentum questor*, non
 designat loca circa Tarentum. Cæsar 3. Ci-
 vili; Prius Cassius ad Messanam navibus evocavit,
 quam Pomponius de adventu ejus cognosceret: „[Ibid.
 „Cum classe ad Brundisium venit: & 1. Gall. Cæ-
 „sar in Galliam contendit, & ad Genuam pervenit.]
 Si ex Tito Livio testimonia vellem congerere,
 nunquam finis esset. Curtius lib. 4. *Fam per-*
venerat ad Arbelam, vicum nobilem sua clade facturus.
 „[Plaut. Poen. *Is ex Anactorio huc commigravit*
 „*in Caldonem:*] idem Epidico; quando hunc itu-
 rus est ipse in Seleuciam: idem Menæchmis; Ge-
 minus qui Syracusis habet, hodie in Epidamnium mi-
 gravit: idem Bacch. Nam ut in Ephesum hinc
 abis, ex Epheso huc ad sodalem litteras misi: ibid.
 Ibo in Piræum, visam ecque advenerit in portum ex
 Epheso navis: Idem Pseudolo; Illam in Sicilyonem
 ex urbe abduxit modo: Ibid. ex Sicilyonè huc pervenisti:
 „[Idem Trinum. *A patre ex Seleucia venit, ubi*
 „*ipse erat? In Seleucia.*] Terent. Eunuch. *Heri*
aliquot adolescentuli coimus in Piræum. Propertius
 lib. 3. *magnum iter ad doctus proficisci cogor Athenas,*
 Martial. *Tybur in Herculeum migravit nigra Lycoris.*
 His addè multa proverbia; ut, *Naviges in Mas-*
siliam; & è Massilia venisti.

Addunt ineptiæ suæ, nomina provinciarum

I non

* *Loca propinqua Roma*] Non quaeritur, quid præpositio
 significet, sed an jungi queat nominibus propriis Urbium.
 Id quod satis superque ex his exemplis patet, & longe
 pluribus demonstrari posset, si esset opus, ut & à no-
 minibus Regionum abesse aliquando præpositiones.

non posse poni sine præpositione: Poëticum enim esse, *Italiam veni*. Hæc refelluntur in Ellipsi præpositionum. *Rus*, & *domus* admittunt præpositionem in utroque numero. Vide Ellipsim præpositionum. „[Servius in illud Virg. „*Italiam*, *Lavinæque venit Litora*, *Ars quidem*, „inquit, *hoc exigit*, ut *Provinciarum nominibus* „Præpositionem addamus, *Civitation* nunquam; hoc „tamen plerumque perverso ordine legitur: sciendum „enim usurpatum ab auctoribus, ut vel addant, vel „detrabant præpositionem. Hæc ille; quibus aperte „tè fert, inertem istam Grammaticorum artem ab usu bonorum auctorum diffidere.]

O *curas hominum!* En *quatuor aras*; Ecce *hominem*; deest verbum aliquod. Ellipsis verborum in, *Audio*, vel *Narro*, vel *Aspicio*. [Catull, epigr. 9. „O *mibi nuncii beati*; Græcorum imitatione, „quasi dicam, * O *quam beati nuncii rem* „*mihî narras?*]

† *FRACTUS membra*; cætera *Grajus*; *albus dentes*, ad ineptissimam quandam synecdochen referunt Grammatici, quum Græca sint, & ad Ellipsin referantur: deest enim *verba*, ut in Ellipsi præpositionum.

Duos

* O *quam beati nuncii*. Vel potius, O, *beati nuncii mihî* res hæc est. Vide supra ad cap. 3. pag. 117.

† *FRACTUS membra*] Huc refer istas etiam locutiones, quæ Accusativum verbis habent junctum, sed pro quo ubitius in seq. commate Nominativus ejusdem vocabuli exprimitur. Cæsar. B. Gall. I. *Rem frumentariam, ut satis commode supportari posset, timebant.* Cic. Parad. c. 3. *Brutum si qui roget, quid egerit. h. e. si qui roget, quid egerit Brutus.* Ter. Adel. *illum, ut vivat, optant.* Et frequentissime Plautus. Amph. *Nescio me, qui sim.* Bacch. *Resuscite illum, quanto in periculo sit.* Afin. *Faciam te, ut scias.* Aulul. *Velim illum corvum, ut ad me veniat.* &c. Supple in his omnibus, quod ad, vel plenius, in negotio, quod ad rem frumentariam attinet.

Duos accusativos diversæ rei verbum regere non potest; quia efficiens unum, duas simul res efficere æquè non potest: nec enim dices, *Amo patrem litteras, sed amo patrem, & amo litteras*: neque Philosophi concedent, duo prædicata de uno subjecto dici. At rancidi Grammatici dicunt, hanc esse constructionem vehementissimam: habent enim illi tres constructiones, *vehementes, vehementiores, & vehementissimas*. Sed eos vehementissimè insanire dicamus, & nostrum propositum urgeamus. Illi * pauca verba constituerunt, quæ duos accusativos regerent; ut, *doceo, moneo, posco*: sed inter hæc aliqua, quæ nunquam duos accusativos agnoverunt; qualia sunt, *Dedocéo, Postulo, Peto, Induo, Exuo, Cingo, Calceo, Excalceo*. At, inquirunt, satis est, si hæc verba in passiva cum accusativo reperiantur; ut, *Accingitur enses; Induitur lorica; Postulatur pecunias*: O debilem rationem! Cur igitur isto pacto non addis tuæ quartæ speciei innumera alia verba, quæ hos accusativos accipere in passiva possunt? ut, *Dido vultum sermone movetur*: & *Dido expleri mentem nequit*: & *Carpitur attonitos sensus*. Sed hæc latius in Ellipsi præpositionum Græcarum disputabuntur.

I 2

CAP. VI.

* *Pauca verba*] Sæpe duo Accusativi, alter personæ, alter rei, reperiuntur uni verbo juncti. *Plant. Men. IV. 3. Consulam hanc rem amicos. Trin. I. 2. Si id me non accusas. Afin. II. 2. Argentum interuoriam & adventorem & Saureram. Curcul. V. 2. quem (annulum) parasitus te el. sit. Varro apud Nonium, es defraudasse coponem. Immo & tertius temporis *Plant. Merc. I. 1. 46. Objurgare pater hac me noctes & dies. Ex his tamen unus tantum regitur à Verbo, ceteri per Ellipsin, quasi dicendum esset, pater objurgavit me propter hæc per noctes & dies,**

CAP. VI.

Vocativus nunquam regitur. Defenditur
Plinius à calumnia Laurentii.

Vocati-
vus nun-
quam à
Verbo re-
gitur.

Vocativus * non est secundæ personæ, ut ajunt Grammatici, sed res aliqua, cum qua sermonem communicamus: nam ut artifex perfecto opere, vocat homines spectatum; sic qui composuit orationem, auditorem vocat auditum: unde non potest hic casus regi, quia tota composita oratio ad vocativum dirigitur. Si dicas, regi ab adverbio *ò*, quia hæc particula sæpè conjungitur vocativo; concedam sæpè conjungi, at non semper: imo verò alicubi nec apponitur, nec apponi potest; ut in Hispanico idiomate apertè ostenditur: nam quum quis servos suos inelamat; *mocos, pajes, criados*, illi respondent, *Senor*; ibi non potest suppleri *o*. Quid quod sæpè invenias *o* sine vocativo? Virgil. *O ubi campi, Sperchiusquè*; *O qui me gelidis in montibus Æmi Sifat*. Sed particula *o*, nihil aliud est, quàm signum lætitiæ, vel doloris, vel exclamationis. Et verò vocativum à verbo non regi apertè indicat vox passiva, quum hujusmodi orationem vertis; *Petre doce illum*; *ille Petre doceatur à te*. Indicat quoque nomen adjectivum, quum post verbum imperandi additur;

* Non est secundæ personæ] Immo vero est. Hoc enim secundæ personæ in arte Grammatica dici debet, quod designat eum, cum quo Loquens sermonem communicat, seu quem alloquitur. Vide quæ disputavi ad pag. 58. Vocativus autem semper dirigitur ad eum, quem alloquitur. Est itaque vocabulum secundæ personæ, seu secundam personam notans,

tur; ut, *discipule esto bonus.* Mart. *Esto Nævole sollicitus* : idem *apertius* ; *Esto tu Cesar amicus.* Ovid. 1. *Tristium* ; *Vade sed incultus.* Denique adverbia, nisi pro nomine sumantur, casum regere non possunt, ut docet Cæsar Scalliger. Lib. 9. de caus. ling. Lat.

Nunc exoritur quæstio, sitne dicendum, *veni puer dicende doctus*, an, *dicende docte.* Utriusque loquutionis accipe testimonia : per vocativum loquutus est Horatius ; *Age dic latinum Barbite carmen, Lesbio primum modulate civi* : Idem *Iniuste mortalis Dea nate puer Ibetide.* Ovid. 2. *Trist. O princeps parce viribus use tuis.* Propert. *Leetule deliciis fatte beate meis.* Martial. lib. 4. *Libelle inversa pueris arande charta.* Ovid. 3. *Amorum* ; *Ammis arundinibus limosas obste ripas, Siste parumper aquas.* Tibullus lib. 4. *Fam nimum Messala mei studiose quiescas, Non tempestive sæpè propinque via.* Virgil. *Æneid. 10. O dolor atque decus magnum rediture parenti.* Persius ; *Stemmata quod Tusco ramum milesime ductis, Censoremque tuum vel quod trabeate salutas.* quo in loco nugantur interpretes cum sua antiptosi : idem ; *Audaci quicumque es afflate Cratino.* Tibullus ad Bacchum ; *Huc venias bodierne tibi dum thuris honorem.* Albinovanus in Mæcenatis obitum ; *Impiger Alcide multo defuncte labore, Te memorant curas sic posuisse tuas.* Aufonius ; *Distentas interne vias mirere domorum.* Exempla de vocativo, & recto ; *Nomina Stadius 7. Theb. Haud vetito nudus jaciture se-tivus pulcro.* Propertius lib. 2. *Tu criminis autor, Nucian Vocitrus duro Romule lacte lupæ* : idem lib. 3. el. 3. *cativo.* *Nudus ab inferna stulte vehere rate.* Ovid. *Epist. Surge age Belide de tot modo fratribus unus.* Virgil. *Nate mea vires, mea magna potentia solus.* Martial. lib. 6. *Nile jussus cedere Brumæ Mitte tuas messes.*

messēs. Idem lib. 7. Secretusque tua male lavata
 aqua. Virgil. 10. Aeneid. Dardania stratus dextra
 miserande jaceres. Plinius autem lib. 7. c. 30.
 salutans Ciceronem, utrumque casum miscuit,
 his verbis: Salve primus omnium parens patrie ap-
 pellate; Primus in toga triumphum, lingueque lau-
 ream merite. quod impetissimè carpit Laurentius

Lib. 3.
 cap. 22.

Valla: nam etsi * contra leges Gram-
 maticorum videretur dictum, Græcè tamen
 defendi poterat; sic enim illi loquuntur, te-
 ste Budæo in commentariis: Synesius ad Au-
 relianum, ὦ μέγαλοπρεπείαται, μόνος, ἢ μετὰ ὀλίγων
 σὺ μόνος δικαίος καλῆς ἕστις, id est, O eximie, so-
 lus, vel inter paucos tu solus justus vocande. Sed
 Valla in illo loco non putat Latine dici; Ta-
 ce tu imperstus homo, sed imperite; quod non di-
 xisset, si in hæc, quæ retulimus, testimonia
 incidisset. Dicimus itaque rectè; Defende me
 amice mi; & defende me amicus meus; sed diverso
 sensu, & Syntaxi: nam in hoc posteriore
 sunt veluti duæ Orationes, & deest ens, vel
 Qui es. Vide Ens in Ellipsi. Unde falluntur,
 qui in sacris litteris putant nomen Deus, fa-
 cere vocativum Deus, quum legunt, Deus,
 Deus

* Contra Leges Grammaticorum] Immo vel maxime secun-
 dum Leges Grammaticorum; secundum quas in Nomina-
 tivo poni debet illud Adjectivum, quod non est proxi-
 mum Epitheton Substantivi, sed quod in constructione
 jungitur Verbo vel Participio solummodo ad denotandum
 aliquem rei modum. Malim dicere in prosa, *Lactule delictis*
meis lacte beatus, quam uti Propertius, *lacte beate*. Contra
 malim etiam dicere, *Romule nuncite lacte lupa*, quam, ut
 Idem, *nuncitur*. Sic à Plinio rectè dictum, *Salve Cicero*
appellate, quia hoc dependet proxime à Substantivo. At
 quod deinde in naturali constructionis ordine sequitur, id
 quia accedit ad modum significandum, quo appellatus
 est, rectius in hujusmodi directa oratione ponitur in No-
 minativo.

Deus meus respice in me; quum rectus sit, & legamus apud Prudentium, Dee in vocativo.

C A P. VII.

Sextus casus in universum à præpositione pendet. Ablativus absolutus rejicitur. Se

Consule orabat Cicero, Latinum.

Sextus casus tertius in e, vel i.

Sextus casus * proprium nomen non habet; neque enim semper significat ablativum, ut inde ablativus dicatur. Priscianus comparativum casum nominat; quia in sola comparatione, ut ipse putat, à præpositione non regitur, sed ex comparativi natura, Nos sextum casum appellemus, aut casum præpositionis; quia semper à præpositione regitur; ut sigillatim exponemus.

Ablativus casus male sic dicitur.

Rectius vocatur casus præpositionis.

In comparatione, ut doctior omnibus, deest Præ. vide Ellipsim.

In illis formis: Ditiore opinione; Calceus major pede: † potius videtur deesse Pro, quam Præ;

I 4 nam

* [Proprium nomen non habet] At vide, quæ notavi ad Lib. I. cap. 6. pag. 25.

† [Potius videtur deesse Pro, quam Præ] Ego vero putem rectius intelligi in his quoque locutionibus præ. Nam ditiore præ opinione hominum significat supra opinionem, æque, ac si dicerem ditiore est Marius præ Sempronio. At si dicas, ditiore pro opinione hominum, nisi addas quoniam, longe aliud dixeris, scilicet, eum de quo loqueris, ditiorē esse aliis quibusdam juxta opinionem hominum. Confirmatur hoc, aliquo modo ex Suet. Ocl. cap. 7. Nec quoniam prius pro potestate suscipiit. Ubi pro licet proxime sequatur comparativum, neutquam tamen est præpositio comparationis, sed aliud quid notat. Immo vero, si etiam non quam addatur, tamen vel sic quoque in com-

nam solet addi sæpè *Pro*, aut, *Quam pro*; ut fit *Syntaxis*, *Major est calceus pro pede*, vel *quàm pro pede*. Liv. lib. 25. *Major quam pro numero hominum editur pugna*. Ellipsis præposition.

De instrumenti, pretii, modi, & verborum copix, inopiæ præpositionibus, vide Ellipsum.

Ablativus absolutus.

In ablativo, quem falso *absolutum* vocant, valde sunt allucinati Grammatici: sed illis danda venia est; hoc enim altioris est considerationis, quam quo possit ingenium Grammaticorum ascendere. Ellipsis præpositionum.

Præcipiunt grammatici in hoc ablativo, quem vocant absolutum, cavendum esse, ne duæ illæ orationes sint ejusdem suppositi: negant enim dici Latinè, *Se Consule orabat Cicero*. Sed ratio stat contra: nam si subintelligitur semper præpositio, cur non dicam; *Sub me præceptore discam*, ut dicitur; *Paulo præceptore discam*? Ovidius de Narcisso; *Lacrymas quoque sæpe notavi*, *Me lacrymante tuas*: & lib. 2. *Amorum*; *Me duce ad hunc voti finem, me milite veni*: idem 2. *Factor*. *Hic castas duce se jubet esse maritas*. Lucan. lib. 5. *Et Letos fecit se Consule fastos*: idem lib. 6. *Seque arma tenente, ac nondum strato Magnum vicissè negavit*. Claudianus; *Illicitas Consul penas se Consule solvet*. Plaut. *Bacchidib*. *Nec equidem illam me vivo corrumpi sinam*: [idem Truc. *Ostendit se mihi infide-*

paratione *pro* intelligi putem ex eo, quod Vetusissimi dixerè frequenter conjunctim *præquam*, ut videre est apud Plautum Mostel. V. 2. 25. *Minoris omnia facio præquam quibus modis me ludificatus est*, q. d. *integre*, *facio omnia rem minoris momenti, præ ea re, juxta quam rem sunt modi, quibus &c.* Ita hæc explicanda & supplenda colligo ex alio loco, ubi occurrit *præquod*. Stichus II. 3. 38. *Omnes res reliquas habeo, præquod tu velis, pro, præ eo quid &c.*

fidelem nunquam se viva fore.] idem Aulularia;
 In meis adibus me absente neminem volo intromitti:
 idem Milite; Si ego me sciente passerem vicino meo
 eam fieri iniuriam: ibidem; Te vidente vides: idem
 Mostell. Priusquam te me viro nunquam finam aut
 egere aut mendicare. Terent. Heaut. Qui se vi-
 dente amicam patiatum suam. Sedigitus in censura
 comicorum; Eum me iudice errorem dissolvam tibi
 Quinctil. lib. 8. Hibericas herbas se solo nequidquam
 intelligente dicebat: idem declamatione 4. Te vo-
 lente misisti. Curtius lib. 4. Quibus occultatis, Si-
 dona de vestigiis sunt. Suetonius Tiberio. 31. Iterum
 censente ut Trebianis legatam pecuniam transferre con-
 cederetur, obtinere non potuit. Plinius lib. 10.
 cap. 9. Absionique etiam se inspectante patitur:
 idem lib. 8. Prodentem se auctor est M. Varro:
 idem lib. 7. cap. 2. Horum supra centum viginti
 millia fuisse se prodentem Ctesias scribit. Cicero in
 Bruto; Se audiente locuples auctor scribit Thucydides.
 Idem 3. Philipp. Nobis vigilantibus, & multum
 in posterum providentibus, populo Rom. consentiente,
 erimus profecto liberi brevi tempore: idem lib. 15.
 Famil. Non potes effugere huius culpae poenam, te
 Patrono: ibidem lib. 1. Tenebam memoria nobis con-
 sulibus, &c. Ibidem; Denique memineram nobis
 privatis, &c. Ibidem in Pisonem; quae orna-
 menta etiam in sexto Clodio te Consule esse voluisti.
 Seneca de vita beata; Populo spectante fieri cre-
 dam quidquid me conscio faciam: idem 3. episto-
 larum; Acerbum iri, quanto acerbius si id te fa-
 ciente patiaris. Laurentius Valla lib. 3. cap. 64.
 illud Horatii in Arte tanquam novè dictum
 admiratur; Laudator temporis alti se puero. Tu sic
 dispunge, & separa; Alti se puero, non lauda-
 tor se puero.

Ablativus tertiæ declinationis in e, vel in i

L 5

* an-

Terminatio duplex
Ablativi
tertiæ.

* antiquitus desinebat, de quo sic Consentius Romanus; *Sed consuetudo, & autoritas variat, & intra hoc pugnat, ut plerique in hac parte dubium dixerint ablativum.* Hæc ille. Nos id probemus primum exemplis substantivorum adductis, deinde adjectivorum. Varro lib. 1. cap. 3. Rustic. *Fenestras habere oportet ex ea parti, unde commodissime perflari possit: & lib. 3. cap. 3. In secunda parti: & infra; in tertia parti.* Plaut. Menech. *Satur nunc loquitur de me, & de parti mea.* Lucret. lib. 6. *Ille ex æsifera parti venit annis ab Austro: & lib. 4. Et libella aliqua si ex parti claudicat bilum.* Cato cap. 37. *Ex segeti vellito ebulum.* [Catull. *Suscitat à cano vultu, rium capiti*] Persius; *Nonne pudet capiti non posse pericula cano Pellere: idem; Vos, ò patricius sanguis, quos vivere fas est Occipiti cæco: idem Satyr. 2. & acri bile tuænet.* Virgilius in Sileno; *Serta procul tantum capiti delapsa jacebant: idem 9. Æneid. Discussæque jubæ capiti: & lib. 7. Cum dentibus albis Indutus capiti: idem Eclog. 1. & ingrata premeretur caseus urbi non unquam, &c. sic enim difpungendus locus.* Cic. 4. de Rep. citante Nonio: *Orbi terrarum comprehensos.* Varro; *Claudatur Oceano. Libyco mare, flumine Nilo.* Elegans jocus est Plauti in Milite, IV. 7. de mare & amare: *Nam si abstinuissem amare tanquam hoc iteret.* Aufonius de Occasione; *Hæus tu occipiti calvo es.* Et lib. ff. 28. l. ult. de hæred. instituendis; *licet modus institutioni contineretur; & in l. ff. de hæred. inst. Contra esse doti: & l. i. §. prævaricatorem ff. ad Turpil. Mumovi defungi.* Sax.

* *Antiquitus desinebat*] Immo antiquitus erat idem cum Dativo. Vide quæ disputavi ea de re supra pag. 25. & 26. De utraque vero terminatione Ablativi in Adjectivis & Substantivis vide Voss. Anal. lib. II. cap. 11. & 12.

De rectione casuum. 139

Sæpe in Digestis legimus hos ablativos, peritio-
nioni, ferruminationi, affinitati, promissioni, conditioni:
& l. 27. D. de Eviction. Noxale, pro noxali.
„ [Plaut. Afin. Tanquam si claudus sim, cum fusti est
„ ambulandum] Tacit. Fusti caput ejus affixit. A-
pulej, lib. 4. Paratus non fusti tantum, sed machie-
ra percussus occumbere. Lucret. lib. 2. Nam sæpe
in colli tondentes pabula leta: idem lib. 5. Terra-
rum qui in orbi, &c. Gell, lib. 1. c. 3. Hac fini
ames: ibid. qua fini: & lib. 7. cap. 3. ea fini.
Cato cap. 113. ansarum infirmarum fini. Jam de
nominibus neutris in e, al, ar, hæc sunt Pri-
sciani verba: Vetustissimi solebant hujuscemodi nomi-
num ablativum etiam in E. proferre. Hæc ille, &
citatur antiquos. Ego addo Ovid. in Ibin;
Et summam Lybico de mare carpat aquam: & 5.
Trist. eleg. 2. Exiguum pleno de mare demat aque.
Lucret. lib. 1. E mare primum homines. Catull.
Cum veniret à mare novissimo. Quid dicam de
nominibus adjectivis? Ovid in epist. Hument
inculta fonte perenne gena: & Fastr. 3. Anime
perenne latens Anna perenna vocor; & 6. Fastr.
Estaque de porca cruda bimestre tenet; idem in epist.
Paridis; Fore ut à caeleste sagitta figar: idem 15.
Metam. Specie caeleste resumpta: „ [Idem 4.
„ Trist. Esse Chimæram, A truce que flammis se-
„ parat angue leam, Catull. Sed Troja absente,
„ Troja infelice sepulchrum.] Lucanus lib. 7. Erepto
natale feret. Horatius; Carite cera digni: idem
1. Carm. Cum Tyburte via. Varro 2. Rust. c. 3.
Collo breve, gurgulione longiore. Suet. Vesp. Con-
vivabat assidue, ac sæpius recta, ac dapsile, ut ma-
cellarios adjuvaret. Præterea vigil, & pugil, con-
fessione omnium, faciunt in e, vel i. at sunt
adjectiva; & si imber facit e, vel i, cur com-
posita non facient similiter, quæ omnia sunt
ad-

adjectiva; ut *September*, *October*, &c. Nomina quoque in *as* gentilia olim (teste Charisio, & Prisciano) erant in *Atis*, & *ate*; ut *Arpinatis*, & *Arpinate*. Sed in *e*, & *i*, mittunt ablativum; quamvis sint qui negent per *e*. quos refellit Cicero pro Cluent. *Fratres gemini fuerunt ex municipio Alatinate*: idem 5. *Tuscul. Nisi ab homine Arpinate didicisset.* Livius lib. 5. *In Capenate agro*: idem lib. 10. *Ex agro Sentinate.* Valer. Maxim. lib. 6. *Ex illo Mario tam humili Arpinate*, Mart. *Metamque lactis Sarsinate de silva*, Sunt & alia apud Plinium, & ceteros. Sospiter Charisius ex Cæsare, Plinio, & Varrone: *Si de persona loquamur, in e fiet ablativus*: si vero de re alia, in *i*: ut, ab homine breve, & ab itinere brevi: quare ab ædile semper dicendum, quia semper de homine dicitur. Hæc ille. Priscianus etiam ex eodem Charisio asserit; Si nomen sit proprium ex adjectivo, nunquam per *i* effertur; ut, à Juvenale, à Martiale, à Prudente, à Clemente: si de negotio loquaris, per *i* tantum; ut, in re clementi, Ego vera illos præcepisse puto, sed melius est, ut jam dicamus usu esse factum, ut promiscuè adjectiva omnia mittant in *e*, vel *i*, ablativum. Ex tam multis colligitur errasse Grammaticos, dum præcipiunt, nomina oppidorum, ubi aliquid fit, si sint tertiæ declinationis, poni in dativo; ut, *natus Carthagini, Syconi habitat, & ruri vitam agit.* Ego assero melius dici, *rure vivit, Carthagine natus*, sed si illa reperiantur, dativos non esse, sed ablativos. „[Horat. *Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum.* Plaut. „Casin. *Uxorem ubi rus abdaxero, rure incubabo* „usque in præfectura mea: idem; Ego ajo hoc fieri „in Gracia, & Carthagini:] Idem Mostell.

De rectione casuum. 141

Veniunt ruri rustici. Terent. Phor. Opus ruri faciendum. Justinus lib. 1. Ruri iter ingressus: A pluri nunc dicimus, Charisius magis probat à plure, his verbis; Ab hoc vetere, majore, plure, non veteri, majori, pluri. Quid quod ipse Valla hoc etiam aliqua ex parte vidit lib. 4. cap. 8c. Reperiuntur, inquit, luci pro luce, & vesperi pro vespere, & ruri pro rure. Hæc ille. Plaut. Cistell. Postea autem cum primo luci. Sic dicimus, tempore venito; & Cato dixit, Satisne tempore opera sunt confecta; & si tempore facias. Charisius à rure vel ruri probat. „[Carthaginè porro esse „Carthagine, patet ex hoc Virgilio; Tyria Car- „thagine qui nunc expectat. Et Corn. Nepos; „Ut Romæ Consules, sic Carthagine quotannis bini re- „ges creabantur. Cic 16. Attic. epist. 4. Sextum „fuisse Carthagine: & 8. Attic. 4. Salmone C. At- „ticum aperuisse Antonio portas.]

C A P. VIII.

Plura adjectiva uni substantivo eleganter
jungi.

Dicimus, inquit Valla, Hic robustus messor, ista robusta mulier: neque dicimus, antiquas robustus messor, antiqua robusta mulier. Hæc ille. At vero ratio ipsa præscribit, uni substantiæ simul multa coherere posse accidentia: nam ut libenter fateor, Catonem non posse simul esse frigidum, & calidum, ita libenter concedam, simul frigidum, crassum, ac album esse. Cicero pro lege Manilia; Mithridates magnis adventitiis multarum nationum copiis adjuvabatur: ibidem; Quam ita clausa erant nobis omnia maria, ut neque privatam rem maritimam,

neque publicam gerere jam possemus: idem 2. de Oratore; Hec perpetua contra Scævolum Curiana defensio tota redundabit hilaritate: idem 5. paradoxo; Quem nutum locupletis orbi senis non observat? Idem 2. Tuscul. Sic ad malam domesticam disciplinam, vitamque umbratilem, & delicatam quum accesserint etiam Poëtae, &c. idem 1. Philip. Non igitur provocatio ista lege datur, sed duæ maxime salutaris leges, quæstionesque tolluntur: ibid. Carissimus tuus parvus filius in Capitolium à te missus pacis obses fuit: ibid. Ut omittam res avi tui prosperas, acerbissimum ejus diem supremum malim, quam L. Cimæ dominationem: idem Phil. 5. Periculosissimum civile bellum: ibid. bellum acerbissimum civile sit restitutum: idem 8. epistol. * Etiam externos multos clavos viros nominarem: ibid. Quasi devincti magnis meis veteribus officiis: Idem de Oratore; Assidua diligens scriptura: idem Verrina 2. Creperejus ex acerrima illa equestri familia, & disciplina: idem 2. de divin. Unde superstitiosa primum evasit vox fera: idem Attic. lib. 7. Belle nobis flavit, ab Epiro lenissimus Ausper mitis: idem 7. Famil. Nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. Terent. Tum ut malevoli veteris poëtae maledictis respondeat. Lucan. Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno. Martial. lib. 12. Ne mendica ferat barbati prandia nudæ Pera rogat. Suet. Neron. In vetere gentili stemmate. Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. Puerum infantem semestrem: idem lib. 4. Aurea Delphica

* Etiam externos multos &c.] Occurrunt hæc verba lib. VI. ep. 6. Atque ita III. 4. Mea omnia summa in te officiis. VII. 23. Prinsquam tuas legi has proximas literas. De Amic. cap. 7. Argentinum doctum quendam virum. Ter Heaut. II. 3. 48. Nulla mala re expositam muliebri. Sed exemplorum abunde, tum hic, tum in proximis superioribus & inferioribus collegit Auctor, in quibus tamen occurrit nonnulla etiam aliena.

mensa : idem lib. 9. cap. 3. Nonne multo alieno sanguine profuso, ad ultimum & suum erogavit. Sueton. Cæsare; In summo publico luctu. Curtius lib. 3. Quum captivis mulieribus nobilibus : ibid. Captiva nobilis mulier. Cæsar. 1. Gall. quem locum duplici altissimo muro munierant. Livius lib. 1. Insignique eum veste, & Curuli regia sella adornavit : idem lib. 38. Hic speciosus ultimus dies Scipioni illuxit. Terentius Phormio. Introit ater alienus canis : Idem Eunuchus; Labore alieno magno partiam gloriam sæpe in se transmovet. Sic enim legendus est locus, non magnam : idem Adelph. Ego hanc clementem vitam urbanam, atque otium sequutus sum. Varro lib. 2. de re rust. Quid rationes dominicas pecuarias conferre nequicquam rectè potest : idem lib. 3. Quam severi boni viri laudabant. Plin. lib. 1. cap. 2. est lamina cerea tenui aurata. Seneca in Medea; Candida thyrsigeri proles generosa Lyæi. Sed poetarum longum esset persequi testimonia. Passim etiam occurrit, ubi suppresso substantivo, plura leguntur adjectiva : ut, inclyti Romani, supple, homines : integram Aprilem te expectavi, sub. mensam : Superos omnes, & inferos testatur, sub. Deos; Miseri mortales, sub. homines; Splendidus Oriens, subaudi, Sol : immensi molaves, subaudi, lapides. Virgil. Centum lanigeras mactabat ritè bidentes, supple, oves. Tibull. lib. 2. Eleg. 2. Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis, supple, vasa.

CAP. IX.

De relativorum constructione; & de relatione, quam habent inter se Hic, Ille.

A præceptis Artium excludenda sunt Hæc terogena.

Relativus usus in Grammatica.

Rogabit aliquis, cur in arte Grammatica non proposuerimus pueris aliud esse relativum substantiæ, aliud accidentis; rogabo ego illos, cur velint artes confundere, & facere ut nē intelligendo nihil intelligant. Hæc & alia multa sustuli, quæ ad Grammaticum, etiam perfectissimum, nihil attinent: satis est enim grammatico scire, *Tantus, quantus, Talis, qualis, Tot, quot*, esse nomina adjectiva, nullamque habere relationem, nisi dialecticam; ut *pater, filius, discipulus, magister*. Diximus itaque, relativum collocari inter duos casus nominis unius; ut *vidi hominem, qui homo disputat*. Hunc loquendi modum taxat D. Hieronymus in Ruffinum: sed multa sunt testimonia, quæ nostram regulam confirmant. Cicero Verr. 3. *Ego tibi illam Aciliam legem restituo, qua lege multi simul accusati: ibid. Ex ea die, ad hanc diem que fecisti, in iudicium voco: ibid. Favonius qui legem nosses, qua in lege numerus tantum columnarum traditur; & 4. Verr. Edictum enim hominis cognoscite, quo edito omnia iudicia redegerit in suam potestatem: ibid. Cephalidi mensis est certus, quo mense sacerdotem maximum creari oporteat: idem pro Milone; Ante fundum Clodii, quo in fundo: idem pro Roscio Amer. *Qui de ea re posses dicere aliquid, in qua re nulla subesset suspicio: idem I. Verrina; Emptum est ex S. C. frumentum à Siculis, Prætoris Verre, pro quo frumento pecunia omnis soluta non est: ibidem; Quam illius**

disi

diei mihi venit in mentem, quo die citato reo mihi dicendum sit. Nunc legitur, illius temporis; sed Pædianus, illius diei agnoscit. Idem 2. Agraria; sequitur enim caput, quo capita non permittit: idem ad Artic. lib. 3. Is causam habet, quam causam ad te defert: ibidem lib. 8. Litteras abs te M. Calenus ad me attulit, in quibus litteris scribis: idem ad Volumnium; Eutrapielia litterarum fecit, ut intelligerem tuas esse, quibus in litteris, &c. Ad Herenn. lib. 1. Oratoris officium est, de iis rebus posse dicere, quæ res ad usum civilem, &c. ibidem; firma similitudine ejus rei, qua de re agitur: ad eam rem, qua de re judicatum est: ibid. Expositio est, quum res, quibus de rebus dicturi sumus, exponimus breviter: ibidem libro 2. Deinde ea res similis sit rei ei, de qua re agitur, aut dissimilis: ibid. Oporteat de ea re judicium fieri, quæ res in judicio non venit: ibidem lib. 3. Et quæ similes sententias habebunt, quibus sententus: ibid. Imagines igitur nos in eo genere constituere oportebit, quod genus in memoria manere diutissime potest. Cæsar 1. Gall. Erant omnino duo itinera, quibus itineribus domo exire possent: ibid. Omnibus rebus ad professionem comparatis, diem dicunt, qua die ad ripas Rhodani omnes conveniant; is dies erat ad 5. Kalend. Aprilis: idem; Ultra eum locum, quo in loco Germani confederant: idem 6. Gallic. Post diem septimum sese reversurum confirmat, quem ad diem ei legioni, &c. Et paulo post; Diesque appetebat septimus, quem ad diem exirent, &c. Suetonius Julio; Desedit apud Nicomedem, non sine rumore prostrata regi pudicitia, quem rumorem auxit: idem Augusto; Dubium eventum meliore, an voluntate, quam voluntatem quum identidem præ se ferret. Terent. Hecyr. Eodem ut jure uti senem liceat, quo jure sum usus adolescentior: ibid. Ita eam oppressit calamitas, eam calamitatem vestra intelligentia sedavit.

K

Plaut.

Plaut. Stichus; *Est causa, qua causa mecum ire veritus est*; idem Aulul. *Id quod in rem tuam optimum esse arbitror, te id admonitum advento*. Plin. *Mareotim lacum, qui lacus antea Arapotes nominabatur*. Autor de viris illustribus; *Ubi post multos annos arcula cum libris à Terentio quodam exarata, qui libri, quia leves quasdam sacrorum causas continebant*. Livius lib. 39. *Neque harum rerum ullam rem in se, aut alios admiserant*. Sallust. Catil. *Time lex Porcia, alieque leges paratae sunt, quibus legibus exilium damnatis permittum est*. [Vitruvius lib. 8. cap. 3. *In Thessalia fons est profluens, ex quo fonte pecus nullum gustat, ad quem fontem proxime est arbor florens purpureo colore*]

Ellipsis
casuum
in Relati-
vo.

Solet in relativo deesse primus casus, aliquando secundus, nonnunquam ambo simul. Exempla primi modi: Terent. Hecyra; *Quia enim qui eos gubernat animus, infirmum gerunt*; idem Heaut. *Unde habes? resp. quam Bacchis secum adduxit adolescentulam*; id est, ab ea adolescentula, quam adolescentulam. * Plautus Aulul. *Nemini credo, qui dives large blandus est pauperi*; id est, nemini diviti credo, qui dives. Horat.

* Plautus Aulul. Expressiora sunt Amph IV 1. 1. *Naucratem quem convenire volui, in navi non erat*. Aulul. IV. 4. 28. *Quis illic est, qui alter hic meus tecum erat*. Curcul. III. 49. *Sed istum quem quartis, ego sum Mostell. V. 1. 3*. *Ostium quod in angiportu est horis, patefecit fores*. h. e. par. *fores ostii, quod estium* Sc. Ter. Eun. III. 3. 18. *Nisi si illa forte, qua olim perit parvula soror, hanc se intendi esse*. IV. 3. 11. *Eunuchum, quem dedisti nobis, quantas dedit turbas*. Ovid. Metam. XIV. v. 350. *Cecidere manū, quas legerat herbarum*. Cic. de Offic. III. 13. *Hac est illa, qua videtur utitium fieri cum honesto sepe disseñso*. Gell. V. 14. *Non quas venabatur seras, membra optimiora mihi sugerebat*. In his nonnulla, quae Accusativum habent praemissum, possent forte explicari etiam, sicuti istae locutiones, de quibus egimus pag. 130. Atque ita in illo Plauti ex Amph. iensus foret, *quod ad Naucratem quem Sc. in Naucrates in navi non erat*.

rat. *Qui fit Mæcenas, ut nemo quam sibi sortem, seu ratio dederit; seu fors objecerit, illa contentus vivat?* Ordo est, ut nemo contentus vivat illa sorte, quam sortem. Cicer. *Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.* Quinctil. *Vereor, ne quos porrexerim cibos, venena fiant.* Terent. *Andria; Populo ut placerent, quas fecisset fabulas: ibid. Quas credis esse has, non sunt vera nuptia.* In quibus locis meras nugas, & antiptofes machinantur isti, quum dicendum sit; hæ nuptiæ non sunt veræ, quas has nuptias credis esse veras. Virgil. 2. *Æneid. Quod te per Superos, & conscia nunina veri; Per, si qua est intemerata fides, oro; id est, per fidem: idem 6. Æneid. Per sidera juro, per Superos, & si qua fides tellure sub ima est: idem Æneid. 12. Turne, per has ego te lacrymas, per, si quis Amata tangit bonos: & 10. Æneid. Unum hoc per (si qua est visis venia hostibus) oro.* Hinc intelliges, falli illos, qui præcipiunt, si relativum præcedat, trahere ad se antecedens; quasi relativum possit præcedere, non apposito, ad quod referendum est.

Exempla secundi modi passim sunt obvia: ut, *vidi hominem qui dormiebat.*

Uterque casus sic desideratur: Terentius Adelph. *Minime miror, qui insanire incipiunt ex injuria: id est, minime miror * eos homines, qui*

K 2

* *Eos homines, qui homines] Sall. Jug. 4. Atque ego credo fore, qui tam utili labori meo nomen inertia imponant, certe, quibus maxima industria videtur, salutare plebem, h. e. fore homines, qui homines &c. imponant, certe eos fore illos homines, quibus hominibus videtur &c. cap. 108. Magis Punica fide, quam ob qua predicabat h. e. ob ea negotia, quæ præd. Ubi vide Rivium. Gell. Noct. V. 13. Unusquisque contentus paratusque ibat, quod quæret h. e. paratus ad id, quod quæz.*

qui homines. Horat. *Sicut quos curriculo pulverem Olympicum collegisse juvat*, id est, sunt aliqui homines, quos homines juvat, &c. Obscurius hæc Livius lib. 34. *Cautum erat, quo ne plus auri, & argenti facti, quo ne plus signati argenti, & æris domi haberemus*, id est, Cautum erat de modo, vel numero, quo numero ne plus auri haberemus: [aut „Quo, sicut Qui, pro Quomodo positum est; „vel Ut; Cautum est, ut ne plus auri haberemus,] Cicero Mario lib. 7. *Sed eo vidisti multum, quod præfististi, quo ne pluris emerem* Hæc Tranquillus planius protulit in Julio; *Cautum est de numero gladiatorum, quo ne majorem cuiquam habere Romæ liceret*. Ibid. *Ex omni provinciarum copia Gallias potissimum elegit, cujus emolumento, & opportunitate idonea sit materia triumphorum*; id est, * Gallias elegit, provinciam, cujus pro-

* *Gallias elegit provinciam cujus, provincia*] Hoc modo ple-
raque etiam sequentis paragraphi exponenda. Veluti: *Inter alia prodigia etiam imbrem pluit carne, quem imbrem &c.*
Sic *Philenorum ars, locus, quem locum &c.* Remeravit
Romam die, quem diem &c. Idem certe Nomen in prioribus
omissum patet ex Livio I. 1. *Et in quem primam
egressi sunt locum, Troja vocatur.* Manifestum deesse locum.
Porro istis similia sunt Plaut. Epid. I. 1. 80. *Neque, ego
nunc quomodo me expeditum ex impedito faciam.* Consilium placet.
Ubi vide Gronov. & ad Liv. II. 20. Sall. Jug. cap. 16.
*Decretum sit, uti decem Legati dividerent regnum, cuius
legationis princeps fuit L. Opimius.* cap. 17. *Africa habet ab
ortu filis declivem latitudinem, quem locum Catathemon in-
cola appellant.* cap. 36. *Ante comitia, quod tempus haudlonge
aberat.* cap. 75. *Ex si mine, quam proximam esse aquam
oppido diximus.* Nepos Datam. c. 4. *Assis Cataontam tenebat,
que gens jacet supra Ciliciam.* Cim. c. 3. *Tessarum sus-
fragis, quod illi ὀσσεραγορῶν vocant, esectum est.* Hygin.
fab. 275 *Tochas hept-pylas, qua septem portas habuisse dicitur.*
Ubi sine ratione Cl. Munkerus voluit dicuntur. Da-
flora etiam his sunt, in quibus mutatur genus & nu-
merus, Cic. Famil. XVI, 27. *Incredibile est, quæ ego illos
scio*

provincia. Ovid. 2. Meramorph. *Præside tu-
ta Deo nemorum secreta subibis; Nec de plebe Deo, sed qui cæ-
lestia magna Sceptra manu teneo* i. me Deo, qui Deus
ego teneo. Sallust. Catil. *Sed antea item con-
jura vère pauci contra Remp. in quibus Catilina fuit,
de qua quam verissimè potero dicam; id est conjuravère
conjuracionem, de qua conjuratione dicam. Ci-
cero 1. Philip. Ut nation te esse civis tui gaudeant,
sine quo nec beatus, nec clarus esse quisquam potest;
id est, gaudeant gaudium, sine quo gaudium.*

*Tota ora-
tio præce-
dens pro*

Aliquando tota oratio præcedens per aliud
nomen explicatur, & est Syllepsis, quia con-
cipimus totam orationem esse pro priore casu, casu no-
aut

K 3

*minis pe-
sita.*

*scio fecisse, de Senect. cap. 3. Sape interfui querelâ morum
aqualium, quæ C. Sabinior, quæ Sp. Albinus deplorare so-
lebant. Sall. Jug. 13. Ut ex maxima invidia in gratiam & fa-
vorem nobilitatis Jugurthi veniret, quorum pars spe, alii præ-
mio inducî, cap. 4. Otio atque abundantia earum rerum,
quæ prima mortales ducunt, cap. 100. Vigiliæ ipse circumire,
non tam diffidentia futuri, quæ imperavisset. Qui locus per-
peram tribus diversis doctissimorum hominum notis &
conjecturis sollicitatur. Ellipticos ratio eadem est, quæ in illis
locutionibus, tempus est legendi librorum. Snpple ergo futuri
negotii eorum, quæ imperavisset. Et similis pene Ellipsis,
in illo Plauti, quod ipse Gronovius observ. III. 2. attulit
& recte explicuit, ac defendit contra Salmasium, Bac-
chid. IV. 1. Quæ imperavisti, imperatum bene bonis, factum
illicio est h. e. negotium omnium istorum, quæ impera-
visti, imperatum est bene bonis, & factum illico, q. d.
dictum factum, sicuti imperatum, sic & factum. Similia
quædam superioribus à me allatis istic congestisse depre-
hendo Magnum illum Virum. Sallustiano simillimum etiam
est, quod occurrit in Inscr. apud Sponium Itiner. To I.
p. 417. Benefici ergo, quæ sibi, benigne, fecit, h. e. be-
nefici istorum negotiorum, quæ &c. Adde his tandem
Gellium Noct. III. 7. ubi quasi digito demonstrat memo-
ratam à me Ellipsin; Martis adversum illos predictorum equita-
turuque, quos in exercitu viros habuit strenuissimos. Pone abesse
viros, sicuti abesse poterat, & cognosce nunc ex eo, quod
adest, etiamsi abesset, in priori commate intelligendum
fuisse viros.*

aut deesse potius casum priorem : Livius l. 3.
 Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem in-
 gens numerus avium intervolutando rapuisse fertur. Sal-
 lust. Jugurth. Deinde Philenorum aræ, quem lo-
 cum Egyptum versus, finem Imperii habuerunt Car-
 thaginenses. „ [Corn. Nepos in vita Attic.
 „ Tranquillatis rebus Romanis remigravit Romam L.
 „ Cotta, & L. Torquato consulibus, quem diem sic
 „ universa civitas Atheniensium profecuta est, ut la-
 „ crymis desiderii futuri dolorem indicaret. Quem lo-
 „ cum frustra viri docti mutare conantur; simi-
 „ liter enim locutus est Cicero:] Plancus me
 retinet, sperat posse fieri, ut mecum in Italiam decedat;
 quem ego diem si videro, &c. Idem Attico;
 Quinetiam feci (quod profecto ante me nemo) ut ipse
 per litteras me consolaretur, quem librum ad te mittam.
 Virgil. Arcumque manu, celereque sagittas corri-
 puit, fidus que tela gerebat Achates: Idem; Interea
 socios, inhiunataque corpora terræ mandemus, qui so-
 lus bonus Acheronte sub imo est. Hujus generis sunt
 Parentheses illæ * (quæ tua est pietas) (quæ ve-
 stra

* *Quæ tua est pietas*] Frequentissima est hæc locutio Ci-
 ceroni & aliis, hoc modo expedienda. Quum dicit Ci-
 cero ad Marium VII. . Si mihi permiffissis, qui meum amor
 in te est, confeciffim cum coheredibus, idem est, ac si di-
 xiffet, confeciffem pro eo amore, qui, h. e. qualis amor
 est meus in te amor. Simile est, quod apud Sallust. le-
 gimus Jug. cap. 31. Nam illis, quantum importunitatis ha-
 bent, parum est impone male feciffe h. e. parum illis est pro
 tanto importunitatis negotio, quantum &c. Sed saepe
 etiam aliis in locutionibus omittitur omne illud, ad quod
 relativum referri debet. Apud Liv. I. 32. in illa formula
 consulendi Senatus de bello *Quarum rerum condixit pater
 patratu populi Romani patri patrato Latiorum, &c. die quid
 censet?* Intellige de iis rebus, quarum rerum nomine.
 Sed nos potius nonnulla paulo intricatiora expediamus.
 Tac. An. II. 52. *Legionem, & quod sub signis locorum, in
 unum conductos ad hostem duxit.* Integrum foret, legio-
 nem

stra libido est) Quinctil. *Pedagogi aut sunt eruditi plane, (quam primam esse curam velim) aut se non esse eruditos sciunt.* Hoc nomen negotium subintellectum in relativo neutrali explicat etiam precedentem orationem. Terent. *Qui habet scelerem, quod in te est; id est, quod negotium.* Cicer. *Perdificilis Brute questio est (quod tu minime ignoras) De Natura Deorum.* Plautus Aulul. *De alia re te rescivisse arbitrabar, quod ad me attinet.* Terent. Adolph. *Et quod fortunacionem isti putant, uxorem nunquam habui.* Sallust. Catil. *Interea*

K 4

ser-

nem, & id negotium sociorum, quod neg. soc. sub signis erat, eos omnes homines (per appositionem) conductos &c. Plaut. Curcul. II. 3. 48. *Sed quo te misi, nihil sum certior h. e. nihilo sum certior in eo negotio, quod curari a te volebam in eo loco, quo loco te misi, vel brevius, in eo negotio, de quo negotio te misi.* Prius tamen supplementum confirmari videtur ex Sall. Jug. 104. *Marius postquam infecto negotio, quo intenderat, Cartham rediit, h. e. inf. veg. eo loci, quo &c.* Quin immo illud ipsum postquam hoc modo expediendam, ut suppleas, post istam temporis horam, ad quam Marius rediit. Vera me dicere, patebit ex duobus Cornelii Nep. locis inter se collatis. Arist. III. 3. ait, *decessit fere post annum quartum, quam Themistocles Athenis erat expulsus, h. e. post annum quartum ejus horæ, vel ab ea hora, ad (xviii) quam &c.* Vel etiam, ad annum quartum post eam horam, ad quam. Nam ita locutus videtur Cic. de Senect. cap. 14. *Qui sex annos ante quam ego natus sum, fabulam docuit.* Alter Nepotis locus est in Cim. cap. 3. *Post annum quintum, quo expulsus erat h. e. post an. qu. ab illo tempore, quo &c.* Aliud vero est, licet eodem recidat, quando ait Terent. Andr. I. 1. 77. *In diebus paucis, quibus hæc acta sunt, Chrysis moritur, Cæsar. B. Civ. II. 6. diebus XL, quibus venit in conspectum.* Suet. Cæsar. 35. *Pharnacem intra quintam, quam adfuerat, diem, quatuor, quibus in conspectum venit, h. e. una profugavit atque.* Sensus est idem cum superioribus, intra tot dies & horas ab illo tempore, quo primam venit in consp. Sed diversa constructionis ratio, Nempè in tot diebus, in quibus ipsis diebus, h. e. in quarum dierum initio, ita ut illa dies, qua res gesta, prima sit istarum dierum,

servitia repudiabat, cujus initio ad eum magna copia concurrerant: id est, cujus negotii. Et in plurali; Cicero 2. epist. Cum Pompejo complures dies, nullis aliis nisi de Rep. sermonibus, versatus sum; quæ nec possunt scribi, nec scribenda sunt: idem; Eadem mente comprehendimus colorem, saporem, odorem, sonum, quæ nunquam animus cognoscet. Et in sacris; Lunam, & stellas, quæ tu fundasti. Quo etiam in genere falluntur, qui pueris inculcant, genus neutrum concipere fœmininum; ut; triste lupus stabulis: nam deest πρᾶγμα, id est, negotium. Atque hæc juxta Latinorum veram præceptionem sunt disputata. Græci vero circa hæc licentius evagantur, qui postquam unum casum regunt, alium huic sine rectione annectunt, dummodo aliquid cum illo habeat societatis: ut, utor libris, quibus habeo. Vide Hellenismum.

De relatione Hic. & Ille.

Hic, & Ille sic differunt, ut ait Laurentius; duobus positis, Hic, refert propinquius, Ille remotius; ut, Corydon, & Tyrfis ducebant greges, hic oves, ille capellas. Sed (quod ignoravit Valla) regula hæc non est latinitatis, sed ad vitandam ambiguitatem; quum vero nulla potest contingere ambiguitas, parum refert utro modo loquaris: ut, Vidi Hectorem, & Achillem, hunc Trojanum, illum Græcum. * Cic.

* Cicero pro Rosc.] Sic Idem Famil. VII. 2. Postremo oderem multo pejus hunc, quam illum ipsum Clodium. Usum enim (Clodium) oppugnarem, hunc (Bursam) defenderam. Et ille (Clodius) quam omnis Rosc. in meo capite discrimen esset aditura, magnam quiddam spectavit, hic (Bursa) Simiolus animi causa me delegerat &c. Plura vide apud Cl. Gronovium Observ. III. 16. Notabilis etiam inprimis est locus Sallust. Jug. 18. Medis autem & Armeniis accessere Libyes. Nam hi propius mare Africam agitabant: Gætili sub

cero pro Rosc. Quid est, quod negligentem scribamus adversaria? quid est, quod diligenter conscribamus tabulas? qua de causa? quia hæc sunt menstrua, illæ sunt æternæ: Idem; 4. de Finib. in princip. Quum due sint artes, quibus perfecta ratio, & oratio compleatur, una inveniendi, altera differendi; hæc posteriorem & Stoici, & Peripatetici, priorem illi egregie tradiderunt, hi omnino ne attigerunt quidem. Virgil. Urbem, quam dicunt Romam, Melibæe, putavi, Stultus ego huic nostræ similem, quo sæpe solemus Pastores ovium teneros depellere factus. Verum hæc &c. Valerius Maxim. libro 2. cap. 7. Scipio Africanus gravius in Romanos, quam Latinos transfugas animadvertit; hos enim tanquam patriæ fugitivos crucibus affixit; illos tanquam perfidos socios securi percussit: Ibidem; Quorum nescio utrum majus dedecus fuerit, quod patria spei, an quod hostis metus nihil in iis reposuerit: hæc pro se, ille ne adversus se dimicarent parvi pendendo: Idem lib. 5. cap. 4. de Scipione, & Coriolano: Ille enim metu patriam pulsavit, hic verecundia, Atque ita sæpè apud Valer. Maxim.

C A P. X.

De Comparativorum constructione.

Circa Comparativorum constructionem, nugis armati pugnant Grammatici. Multa confinxit Priscianus, Scaliger multa

K 5

sole magis hanc procul ab arboribus; hinc matre oppida habuere. Loco inspecto & paulo altius repetito parebit, prius hi referendum ad *Libyas*; posterius non ad proximos *Gatulos*, nec ad *Libyas*, sed ad *Mædos* & *Armenios*. De quibus præcipue hoc loco agitur, sicuti paulo ante de *Perfis* actum erat, ut qui una cum istis in *Africam* venerant, sed qui juxta *Gatulos* habitabant & more *Nomadum* in tuguriis,

multa frustra philosophatur; egregiè tamen ineptus est Valla, cujus studium fuit Latinam linguam compedibus constringere. Hic reliquos Grammaticorum dedit præcipites: ex Prisciani tamen lib. 3. in princ. sic nos de Comparativis præcipimus.

Comparativum
Nomen
quid sit.

* Comparativum nomen est, quod unum, vel plura, sui, vel alieni generis superans, dissolvitur in positivum, & adverbium *magis*; ut, Cicero fuit eloquentior fratre; uberior Demosthene; Romanis facundior, cæteris oratoribus prudentior; Græcis,

* Comparativum nomen est &c.] Vossius de Anal. I. 23. explodit hanc definitionem, & cum Jul. C. Scaligero hoc modo formare malit: *Comparativus est species dictionis excessum significans, ad alterum velutum.* Vix video, quid intertia, aut præter. Nam quod ait, *Titius est nomine popularium inhomior*, per *magis* non posse exponi, fallum est, Decepit haud dubie virum, quod non animadvertit, in illa expositione, negationem, quæ later in *non Nemine*, esse seorsim accipiendam hoc modo: *Titius non est magis inhomius homine ullo popularium.* Porro quæ de vocula *magis* disputat, tanquam si & illa ipsa sit Comparativa, & proinde debeat & ipsa significare iterum *magis* supra suum Positivum, quo nihil insulsius dici aut cogitari queat, ea vero ego insulsa quam maxime arbitror. Nam Grammatici non volunt in expositione Comparativi adhibendam semper & necessario illam proprie voculam *magis*, sed quamcunque, ejus quæ sit significationis: & proinde si maxime esset & illa comparativi gradus in arte Grammatica, quod tamen non puto, quum sit Adverbium comparativæ solum significationis, sicuti sunt & præpositiones, *proe*, *ante*, & *supra*: Sed si maxime esset, inquam, vel sic tamen ad illam supra positivum suum explicandam, possemus æque adhibere *amplius*, ac in aliis vulgo adhibetur *non magis*. Quapropter quum dicunt Grammatici, Comparativum *Dissolvi in positivum & magis*, idem est, ac si dixissent, explicari per *magis*, seu ejus significationem, positivo suo additam, & hoc utique est, *significare excessum sui positivi*, quod mavult Vossius. Ceterum *non plura*, quod in Sanctiana occurrit definitione, pro *uno* tamen in explicanda comparatione est accipiendum, sicuti mox ostendemus.

cis, & Romanis omnibus suavior; quo nemo vel Graecorum, vel Latinorum doctior. Duo tamen hic sunt consideranda; quæ non solum Grammaticos, sed peritos etiam latuerunt. Primum est; Comparativa nullum casum regere; unde sunt illa, quæ Grammaticos conturbant: *Similior sum patri, quam matri: Litteris, quam moribus instructior: nulli annuum claritate inferior: Major quam pro numero sonus: celerius opinione hominum.* Curt. lib. 5. *majorem quam pro flatu sonum edebat.* Casum Alterum est; In comparativorum ablativis deesse, Præ. vide Ellipsim. Nunc verò contra Vallam, & eum sequutos, comparativa inter plura sui generis habere locum luce clarior ostendam: Plinius de tribus pyramidibus *Tertia, inquit, major prædictis, sed multo spectatior.* Sallust de tribus filiis; *Te fugurtha, qui etate, & sapientia prior es.* Val. Max. de tribus Dionysiis; *Tertium te importuniorum superioribus habere capimus.* Apul. l. 9. *E tribus junior.* Apud Horat, se comparat Hypermnestra reliquis fororibus l. 3. Oda 11. *Ego, inquit, mollior illis.* Plinius l. 36. c. 7. de generibus marmorum; *Viride cunctis hilarius: idem l. 36. c. 9. de quadam navi; Omnibus, quæ unquam in mari visæ sunt, mirabiliorem.* [Varro 2. rei rust. c. 5. *Boves, Epirotici non solum meliores * totius Græciæ, sed etiam*

* *Totius Græciæ*] Neutiquam hic est casus, in quem proxime tendit Comparatio, ut nec casus Partitionis, sed casus, qui pendet ab Ablativo, una cum præpositione comparationis omisso per Ellipsim. Et proinde si dicas, *Boves Epirotici sunt meliores totius Græciæ*, est quidem, quod ad sensum, idem, ac si diceres, *optimi totius Græciæ*, non item quod ad rationem Grammaticam, secundum quam exponendum est, *meliores præ aliis bubus totius Græciæ*. Similiter se res habet in iis Lentuli verbis ex Cicer. Ep. Fa.

etiam Italiae. pro quo alii dicerent, Optimi
totius Græciæ.] Valer. Max. l. 4. c. 3. Fa-
bricius Lucinus honoribus, & auctoritate omni civi tem-

Famil. XII. 13. quæ pag. seq. Auctor adfert: quarum
(navium) minor nulla erat duum milium amphorarum. In-
tellige navibus tot amphorarum. Plane ut & in Plin.
VII. 30. Omnium triumphorum lauream adpete majorem. O-
missum laureis. Aliter vero accipienda verba Curtii IX.
4. In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt. Heic
enim, si modo locus est integer, genitivus occurrit par-
titionis, qui non pendet proxime à quæ majora, sed à
toto duo navigia, ut sit quasi dictum, duo navigia omnium
navigiorum, quæ duo erant generis majoris, prout classis
illa habuit majoris & minoris generis navigia. Pater illud
ex eo, quod recte per rationem Grammaticam abesse
potuisset in majora, immo vero, quod sic etiam minus
foret hæsitationis aut ambiguitatis. Quæ tamen quia ita
occurrit, & alienior est à stylo Curtii, ego sane accede-
rem Freinshemio, & aliis, qui censent errore librario-
rum factam transpositionem vocis omnium, eamque ad-
jungendam quæ oculis. Ceterum genitivus partitionis recte
etiam Comparativis additur, sed & Positivis, æque ac Su-
perlativis, neququam vero ab iis regitur. Manifestum id
utique ex iis locis, in quibus præter Genitivum etiam
nstitatus comparationis casus occurrit. Veluti in istis Me-
tæ, quæ Auctor protulit; Eorum, qui in nostram mare deci-
dunt, tantum Nilo minor. Et sylvam Hercynia, ut major
aliis. ita & notior. Potuisset sane in posteriori etiam omit-
ti in aliis. Id vero si factum fuisset, per Ellipsin tunc
tamen fuisse intelligendum ex eo, quod adest, videmus.
Et sic abest ille casus in Cic. de Offic. II. 9. Harum dua-
rum justitia plus pollet, scil. altera. Genitivi non alia in
his est ratio, quam in illo Suetonii Claud. cap. 28. Liber-
torum præcipue suspexit Posiden, h. e. ex libertis. Vi-
de & cap. seq. num. 2. & Voss. de Construct. capp. 10.
& 15. Porro autem habet comparativus revera quidem
locum inter plura sui generis, sed tamen comparatio ip-
sa inter duo tantum instituitur, h. e. si quando quid com-
paratur pluribus vel omnibus aliis, tunc hæc simul juncta
pro uno sunt accipienda. Itaque quum ait Ovidius, Tan-
to formosior omnibus illa est, comparatio instituitur inter
duas quasi partes omnium, quantum est, formosarum,
quæ sunt, una illa, & post eam reliquæ omnes simul
sumptæ.

poribus suis major, censu par unicuique pauperrimo: Idem l. 5. cap. 3. Neminem Lycargo aut majorem aut utiliorem Lacedæmon genuit. Columella lib. 6. Nonnunquam etiam in olea unus ramus cæteris aliquanto letior est. Plinius Junior; Dies alibi, hic nox nigrior, & densior omnibus noctibus. Curtius lib. 6. Mare Caspium dulcius cæteris. Apulejus lib. 2. Floridorum, Fuit Hippas è numero Sophistarum prior omnibus. Lactant. Omnes Sibyllæ unum Deum prædicant, maximè tamen Erythrea, quæ celebrior inter cæteras habetur. Quem locum impudentissimè damnat Valla; quum ipse, qui alios audacter carpit, audeat dicere cap. 8. de reciprocatione; Posterior, quæ & quarta est causa. Sed ego te licet immerentem, defendam Valla. Cic. grat. I. de Natura Deorum; Mundum rotundum esse velint, quod ea forma ullam neget esse pulchriorem Plato: ibid. Elephantò belluarum nulla prudentior: ibid. Quæ figura, quæ species humana potest esse pulchrior? & paulo post; Forma quoque esse pulcherrima debeat, nec esse humana ullam pulchriorem: & infra; Num etiam est una omnium facies? nam si plures, aliam esse alia pulchriorem necesse est: ibid. Itaque in illis selectis, brevibusque sententiis hæc prior sententia est: idem de Oratore, Cumque illo nec integrior esset in civitate, neque sanctior: idem Officiorum I. Sed omnium societatum nulla præstantior, nulla firmitior, quam, &c. Idem lib. I. de Natura Deorum; Quis omnium doctior, quis acutior, quis in rebus vel invenientis, vel judicandis acrior Aristotele? Idem 2. Officior. Rerum autem omnium nec aptius est quicquam ad opes tuendas, ac tenendas, quam diligi: idem, citante Nonio; Omnium autem rerum ex quibus aliquid acquiritur: idem epist. 5. libro 9. Nemo est illorum omnium mihi se jucundior. Lentul. in epistolis Ciceronis; Idcirco naves onerarias, qua-

*Ipsè Val-
la legem
suam mi-
grat.*

rum minor nulla erat duum millium amphorarum, Curt. lib. 9. In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt. Sed hæc duo testimonia reprehendunt imperiti. Plin. Animalium fortiora, quibus sanguis crassior. Curtius libro 6. Cleander priores eorum intromitti jubet. Gell. lib. 14. cap. 7. Qui eorum prior aliis esset. Pompon. Mela de Danubio; Eorum qui in nostrum mare decidunt, tantum Nilo minor: idem lib. 3. cap. 3. Sylvarum Hercinia ut major aliis, ita & notior. Cornel. Nepos in Thraſybulo; Neque quisquam est vulneratus, nisi qui prior impugnare voluit. Sed quando semel cœpimus, addamus & poetarum testimonia. Hom. Iliad. 2. Ζεύ Πατρί, ἄτε σείο δ' ἀώτεσθ', id est, Jupiter Pater non Deorum aliquis te perniciosior, Virg. 8. Æneid. Sed cunctis altior ibat Anchises. Ovid. 3. Metam. Nam doctior illis Ismenis Crocale: idem 13. Omnibus inferior, quas sustinet arduus Æther: Idem in Leandro; Tanto formosus formosior omnibus illa est: idem 1. Metamorph. Sanctius his animal, mentisque capacius alta: ibidem de Zonis; Quanta est ardentior illis: ibid. Non illo melior quisquam, vel amantior æqui Vir fuit, aut illa reverentior ulla Dearum: idem 2. Metamorph. Quanto splendidior quam cetera sidera fulget Lucifer, Et quanto quam Lucifer aurea Phœbe; Tanto virginibus præstantior omnibus Herse. Horatius 4. Carm. Cæteris major, tibi miles impar. Plaut. Captivis; Non ego nunc parasitus sum, sed regum rex regalior: idem Stichos; Verum ex multis nequiores nullam, quam hic est: ibid. Conspicatus sum interim cercurum, quo ego me majorem non vidisse censeo: Idem Casina; Te sena omnium senum neminem esse ignaviozem. Papin. Statius libro 3. Theb. Cunctisque prior Cadmeus Heros: idem lib. 6. Prior omnibus Idas proflit.

Mar-

Martial. lib. 11. *Hic totus volo rideat libellus, & sit nequior omnibus libellis.* Ex his tam multis hæc velim colligas; Primum Comparativum inter plura sui generis habere locum, atque adeo cum genitivo plurali inter plura sui, vel alieni generis; deinde errasse Priscianum, Dio-
 medem, Donatum, Servium, & Laurentium, qui comparativum, *Prior, de duobus etiam dicitur.* tantum præceperunt: errasse etiam Laurentium, & cum sequutos, quum inculcant, * comparativum inter duo tantum regere genitivum pluralem: nam hoc monstri simile est, si dicas genitivum illum, qui fit partitionis, regi à comparativo; quum enim dicitur: *Ocularum dexter est acutior, deest, sinistra, non regitur, quàm sinister.* Itaque comparatio non fertur in genitivum; imò vero deest, *ex numero: ut in Ellipsi.* Istorum error convincitur, quum inter duo comparativum habet præpositionem *De*, vel, *Ex.* Cæsar 1. Civil. *Sed ex propositis consiliis duobus, explicitius videbatur ad Ilerdam reverti.* Postremo ridiculam esse defensionem Despauterii, & Ascensii, quum defendunt Vallam, dicentes, in hujusmodi sermone, *Cicero est doctior Italii, deesse, reliquis, vel cæteris.* At Valla non diceret, *Medius dignus est cæteris major;* nam reprehendit Laetantium de Sibyllis dicentem; *Quæ celebrior, & nobis*

* Comparativum inter duo tantum regere Genitivum] h. e. posse tantum adhiberi Comparativum cum Genitivo partitionis, si eo Genitivo duæ tantum res notentur, non vero, si plures. Et proinde recte dicitur, *formosior virginum* de duabus, non vero de tribus, pluribusve. Et sane frequentioris est illud usus, sed tamen nec alterius deesse exempla, licet non ita temere imitanda, tum rationem Grammaticam utriusque esse eandem, ex modo à me, ut & Sanchez, & Vossio disputatis constare poterit.

bilior inter ceteras habetur: Nec diceret Valla ad illud Ovidii, Quinta est ardentior illis, deesse, ceteris.

Ex his igitur liquidò constat non esse reprehendendas phrasas illas in sacris litteris; *Major discipulorum, Minor fratrum: & illud Pauli ad Corinth. i. cap. 3. Nunc manent, Fides, Spes, Charitas, tria hæc; major autem horum est Charitas.* Hic ego non video, præcipuè si Græca consulas, quomodo melius hoc potuerit enuntiari; nam Græci non ferè aliter loquuntur: Matthæi cap. 13. de grano sinapis, *ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶ πάντων σπέρματων, ὅταν ᾖ ἀνέμηθῆναι, μέγιστον τῶν λαχάνων ἐστὶ:* id est, *Quod minus est omnibus seminibus, quando autem excreverit, majus est omnibus oleribus.* Eadem verba repetuntur Marci cap. 4. Sapiens. 7. *Omnibus mobilibus mobilior est sapientia:* item Sapiens. cap. 10. *Ut scirent omnium potentior esse sapientiam.* Daniel cap. 9. *Quod esset honorabilior hominum.* Anacreon *χυλεπώτερον ἢ πάντων,* id est, *quod omnium difficilius:* & vulgatum illud quod adducit Suidas; *πάντων ἢ ἀνδρώπων σοφώτερος Σωκράτης,* id est, *omnium hominum sapientior Socrates.* Celebris ad nostram doctrinam locus est apud Hor. l. 3. Oda 6. *Ætas parentum pejor avis tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosiore.* Vides tria ex ordine comparativa, non ut Grammatici docent, post comparativum addendum superlativum, Martialis item lib. 5. Epig. 2. *Creta dedit magnam, majus dedit Africa nomen, Nobilior Germania.* Cicero 6. Paradox. *Filiam quis habet? pecunia opus est, duas, majore; plures, majore etiam.*

Compara-
rativus

Illud insuper non fuit omittendum, quod Scaliger, & alii docti contra Quintilianum vi-

viderunt, * comparativum nunquam sumi pro
 positivo, sed debere intelligi casum compara-
 tionis: ut, *sum paulo infirmior*; *supple, solito*,
 vel *quam antea*: *Ocius huc venite omnes*; *supple,*
dicto; ut; *Et dicto citius tumida equora placat*. Ne-
 que vero assentior Varro (si modo Varro-
 nis sunt, quæ citant Servius, & Laurentius lib.
 I. cap. 12.) *Furvenior*, inquit, & *senior* compara-
 tivi sunt * per diminutionem; *Senior*, non satis se-
 nex;

L

* *Comparativum nunquam sumi pro positivo*] Contrarium sen-
 tit Vossius Anal. II. 23. & *ocius, complures*, -aliaque non-
 nulla simpliciter pro Positivis poni asserit. Sed recte dein
 Construct. cap. 16. *ocius* exponit per Ellipsin *in dicto*.
Complures vero eodem modo sumitur, quemadmodum
maiores in familiis, *seniores, juniores* in Civitatibus, vel col-
 legiis, *majora* navigia in classe. Eadem enim horum o-
 mnium ratio, ut intelligatur, præ aliis ejusdem generis,
 Posses etiam in *complures* aliquando intelligere præter
consuetudinem. Neptis Hannib. 12. *Plures præter consuetu-
 tudinem a matre apparere*. Magis forte juvaret Quintilianum,
 Vallam, & Vossium, quod occurrit aliquando *Ma-
 gis* cum Comparativis, qui proinde tunc nihil amplius
 significare possunt, quam Positivi. Nam quid est *magis*
locupletior aliud, quam *magis locuples*? Sed hoc eodem
 modo accipiendum, quo omnia, quæ habent Pleonasmum
 significationis, ut *rursus reverti*, *rursus denno*, *præmittere*
præ, *radicere præ*, *subtrahere aliquantum*, *Nimis admiror*,
Infantum valde deam, *propere ocius*, *vera mihi iterum*. In
 his, quæ Plautina sunt omnia, non mutatur significatio
 vocabulorum, sed augetur insuper. Et sic se res habet etiam
 in Comparativis incremento quodam auctis; veluti quærit
 ait idem Plautus: *Nulla res magis plus negotii habent, Ma-
 gis modum in majorem, Amplius plus, Magis majores ve-
 gas cogit*.

* *Per diminutionem*] Intelligendum hoc de effectu signifi-
 cationis, quo adeo verum id est, ut etiam à Comparativis
 deducantur deminutiva, veluti *dumiculus*, *longisculus*,
putidusculus. Atque ita, si dicam ex. gr. *Tristior erat*,
 minus revera significo, quam si dixissem absolute, *Tris-
 terat*. Ratio est in promptu, quoniam hæc locutio plena
 est, & simpliciter affirmat tristitiam hominis, illa vero
 El.

nex; Junior, non satis juvenis, vel intra juvenem; sicut Pauperior, intra pauperem. Simile quiddam ex Varrone citat Censorinus de die natali cap. 14. Usque ad sexagesimum annum seniores vocitatos, quod tunc primum senescere corpus incipiat; inde usque ad finem vite unius cujusque quintum gradum factum, in quo qui esset, senex appellaretur, quod ea etate corpus senio laboret. Gellius lib. 10. cap. 38. eadem fere videtur sentire, quibus oppono Quintil. lib. 3. cap. 1. de Isocrate scribentem; Eo jam seniore (octavum enim & octogesimum implevit annum.) Ovid. 2. Trist. Sospite sic te sit natus quoque sospes, & olim Imperium regat hic cum seniore senex; id est filius senex, cum patre seniore. Mart. lib. 6. in principio; Cui pater aternas post secula tradat habenas, Quisque regatorbem cum seniore senex. Virgil. lib. 5. Assueti sylvis comites senioris Aescæ: idem, Ævi maturus Aescæ: & 2. Æneid. de Priamo; Senior: idem de Charonte lib. 6. Jam senior, sed cruda Deo, viridisque senectus; id est, magis quam senex, hoc est, aliquantum senes senior. Plinius de apibus lib. 11. cap. 10. Seniores intus operantur. Cicero de Senectute; Tum etiam Cato loquutus, quod erat nemo fere senior temporibus illis, nemo prudentior. Facio te certiore, non est facio te certum, sed Romanæ urbanitatis causâ, ne viderentur docere alios, dicebant, Faciam te certiore, scilicet, quam tu es: Sic majores nostri; sic plures horas, scilicet, quam unam. Plus eo, dixit Terentius.

Par-

Ellipsin habet, quæ Ellipsis, non vero Comparativa vocabuli forma, minuit significationem. Nam cum isto modo loquor, idem est, ac si dicerem integre, paulo tristior est, quam solebat esse, vel, quam antea fuit. Gell. IV. 1. quispiam Grammatica rei doctior h. e. non ita profus & absolute doctus, sed tamen aliquantum doctior vulgo. Vide & Voss. de Construct. cap. 15.

Particula *Quàm* non semper petit similem *Quàm* casum præcedenti, ut imperiti docent: nec enim dices; *Uxor Cicerone doctiore quam Sallustio; casum si habeo vestem Titii melioris quam Sempronii: sed mitem* * addes aliud verbum; ut; *dedi pecunias Titio præfideliori, quam Sempronius est.* Cicero ad Quint. denti. *Dixitque apertè se munitiorem ad constodiendam vitam suam fore, quam Africanus fuisset.* „ [Terent. „ Adolph. act. 4. sc. 5. *Quo vir multo melior es, quam ego sum*] Liv. lib. 26. *Ut gloriari possis, multo fortiorem, quam ipse es, virum abs te occisum, Valer. Max. lib. 3. cap. 2. Ut gloriari possis aliquando, virum fortiorem, quam ipse es, tuo iussu esse interemptum.* Cicero lib. 1. de Invent. *Si vicinus tuus meliorem equum habet, quam tuus est: idem ad Pompejum; Ubi tibi multo majori, quam Africanus fuit, me non multo minorem quam Lælius, facile & in Rep. & in amicitia adiunctum esse patiari.* Plaut. Curc. *Melior, quam ego sum, suppono tibi: „ [idem Casin. Lepidiorem uxorem nemo, quam ego habeo hanc, habet.]* Cicero. *Nihil tibi concedo, quo studiosior ejus sis, quam ego sum.* Itaque rectus rectum petit, cum, *quàm*, expresso vel subintellecto verbo: ut, *Cicero doctior est, quam Sallustius.* Aliquando particula *quàm*, præcedente accusativo petit accusativum.

L 2

Terent.

* *Addes aliud verbum*] Quod si quando omittitur intelligendum. Neque vero anom modo verbum, sed sæpe integram comma. Tac. Ann. 11. 54. *Corruptus animus hanc levioribus remediis restringendus est, quam libidinis ardore.* Supple, quam sunt istæ libidines, quibus libidinibus ardescit, vel adhuc plenius, levioribus remediis præ ea re, ad quam sunt istæ libidines, quibus libid. &c. Sic Sall. Jug. 63. *In potestatis eo modo agitabat, ut ampliore, quam gerebat, dignus haberetur.* h. e. ampliore, quam erat potestas ea, quam ger. cap. 86. *Aliquanto majore nam re, quam decretum erat, in Africam profectus h. e. quam erat is numerus, quo eum proficisci decretum erat.*

Teret. Ego callidiorē hominē, quā Parmenonem, vidi neminem; ubi aliud verbum, vidi, supple- dum est: non enim ex vi & natura particulae, quā, accipimus similem casum praecedenti, si verbum subintellectum illum non regat. „[Similis ratio est particulae, Atque post „Comparativum; ut ex hoc Plauti loco di- „scimus Cal. act. 5. sc. 1. nec fallaciam astutio- „rem ullus fecit poëta, atque ut haec est fabrefacta à „nobis.]

CAP. XI

Superlata neque casum regunt, neque magis comparant, quam possessiva.

Falsum est, tres esse comparationum gradus.

Perverfa Grammaticorum opinio ita latē pervagata est, ut jam fere nullis machinis labefactari queat: jam enim persuasum est omnibus, * tres esse gradus in comparatione.

* Tres esse gradus &c.] Cum de usu rerum constat, inane est receptis dudum appellationibus litem movere, quae in Systemate linguarum, quarum norma & usus loquendi est in potestate inconstantissimi vulgi, & proinde saepenumero varius & incertus, non possunt semper ita accurate & per omnia rebus ipsis respondere. Appellaverunt Grammatici tres illos gradus Comparationis, quoniam inter se comparati, vel juxta se positi alius alium exsuperat, ut si dicam, Titius est doctus, Maevius doctior, scil. Titio, at Sempronius doctissimus scil. eorum, quos modo nominavi, & cum quibus eam sic quasi comparavi. Sic quod adfert Auctor, Gratissima mihi fuerunt literae tuae, intellige inter & ante omnes alias res. Nam revera etiam Comparationem aliquando fieri tertio gradu censet certe Vossius Anal. II. 23. Et sane si, ut ipse Sanctius fatetur num. III. per Superlativum fit comparatio, quando accedunt praepositiones non modo Ante, & Praeter, sed & Inter, quae ratio est, quare non item fiat comparatio accedente Genitivo partitionis, in quo, ut ipse passim inculcat, intel-

igitur *Ex numero*, cujus utique eadem est vis, quæ est
Inter. Sed inferent hunc graduum ordinem, seu ter-
 tiū gradus significationem aliquam Comparationis, vel po-
 tius superlationis supra omnes, destrui eo, quod interdum
 secundus plus significet ipso tertio. Vide infra num. XI,
 & Voss. d. I. Ego vero prorsus nego id unquam fieri,
 ut Comparativus per se plus significet superlativo. Nam
 in hujusmodi locutionibus, in quibus id videtur, sæpe est
 aliquid, quod accedit ad *ὀξύμωρον*, quo contraria duo
 simul præter expectationem affirmantur, sicuti in illo
 Cælii ep. 1. *Ea piam secreta narrantur inter patres*. Cui
 simile est, quando quem dico *doctiorem, quam qui sit do-*
ctissimus. Ceteroquin in reliquis pene omnibus verè est
 negatio ejus, quod modo dictum fuerat. Etenim si tu
 Titium *doctissimum* vocites, ego vero Mævium *doctiorem*
 esse reponam, eo neutiquam, significo, *doctior* esse amplius
 quid, quam *doctissimus*, sed nego Titium esse *doctissimum*.
 Et sic quam dicit Cicero, *Ego inferior sum, quam tu,*
quæ es miserissima, revera est negatio ejus, quod de Te-
 rentia affirmarat, vel immodica locutionis *ὑπερβολή*,
 qua de se affirmat, quod proprie loquendo esse nequit,
 sicuti innumeræ sunt tales in Oratoribus & Poetis. Mini-
 me tamen ego negaverim, Superlativum sæpe etiam, immo
 vero sæpius, absolute sine ulla prorsus comparatione poni,
 siquidem id usu revera obtinuit, maxime in encomiorum
 epithetis, verba autem usu valent. Quin immo, ut ve-
 re loquar, proprie non significat comparationem cum
 altero, quæ proprie fit inter duo solummodo, seu inter
par aliquod, unde etiam *comparare* deducitur, sed excel-
 lentiam & excessum super omnia alia, & aliquando simpli-
 citer aliquam modo exaggerat onem & intensiorem positivæ
 significationis. Ut quum ait Nepos Ages. 2. *Ut eorum ornatus*
non modo in his Regem neminem sibi feceret, sed hominibus non bea-
tissimi suspensionem præberet. Manifeste hic per *beatissimi* non
 significatur ultimus excessus beatitatis, qualis aliquo mo-
 do creditur esse in Regibus, sed modicus plane, & ali-
 quantulum vulgarem hominum fortunam excedens: atque
 adeo eodem prorsus modo sumitur, ac in negationibus
 sumi solet *non valde beatus*, cui proinde etiam illud accu-
 rate aliquando respondere hinc patet. Porro etiam hæc
 causa est, quare tertius gradus vocetur *Superlativus* h. e.
 qui intensiorem primi gradus significationi super inferit,
 modo ita ut superadstat, quantum potest, modo ut eam
 modice, sed tamen valide etiam intendat, ut fit in ab-
 soluto superlativi usu, qui si rem recte perpendas, etiam
 longe frequentior est. Secundus vero *est* *ὀξύμωρον* *Com-*

paratione, *Doctus, Doctior, Doctissimus*; quod in præsentia, si attentis animis excipiamus, facili negotio dissolvemus. Sola nomina comparativa comparant: nam in illis, *Grata mihi fuerunt littere tue, & Gratissima mihi fuerunt litte-*

Superlativa non sunt comparationis, sed amplificationis. *re tue*, nulla est comparatio, sed quædam amplificatio qualitatis in superlativo, ut vocant; nam hoc nullum aliud pejus nomen potuit inveniri. Sed nos hoc nomine utimur, ut tantum intelligamur; siquidem ita fert Barbarorum usus. Hispanè dicimus, non per comparisonem, sed per incrementum, *Es hombre doctissimo; es muy hermoso; es hermosissima*. Nullam igitur in his nominibus esse comparisonem argumentis convincam necessariis.

I. Grammatici ipsi fatentur, superlativum idem significare quod positivum, cum adverbio *valde*; ego dicerem, cum adverbio *maximè*; ut *doctissimus*, id est *valde doctus*, seu *maximè doctus*: ubi ego nullam comparisonem video. At dices, in superlato absolute posito hoc facile potest concedi; dubium est, si genitivus pluralis accedat: tunc enim non videtur ullo modo excludi posse comparatio.

II. Accedat igitur secunda ratio. Hæc comparatio, quam tu existimas, fit etiam aptè per positiva, etiam cum genitivo plurali; Ut *santæ deorum; Santissime deorum*. Plinius lib. 13. *Inter omnes potentissimus odor.* quo sensu dixit Li-

vi-
parativus. quoniam propria illi est proprie dicta comparatio, qua semper comparatur cum una aliqua re, seu, si quidem cum pluribus, iis tamen tunc simul junctis, & pro una re habitis, & idcirco ei præter Genitivum partitionis adjungitur etiam casus vel expressus vel intellectus, qui à præpositione comparisonis regitur. Atque ita diverso respectu possunt aliquo modo tres illi gradus appellari *comparationis*, sed tamen secundus maxime, immo proprie *Comparativus*.

vius lib. 36. Inter cæteras pugna fuit insignis, jungitur Virgil. 4. Æneid. Sequimur te sancte deorum, non mi- quisquis es. Et sæpè apud Homer. Δία θεῶν, nus, id est diva dearum. Unde Ennius; Dia dearum: quam su- idem; Respondit Juno Saturnia sancta dearum. Sic perlati- dicimus; Una sororum; Unus Gallorum, vel ex vus, Gallis: Præius sapientum; Medius digitorum. Octavius Sapientum dixit Horatius. Ovidius Metamorph. Mite Deum mumen Bacchus. Liv. Macedonum fere omnibus, & quibusdam Hadrianorum, ut manerent permisit. Plin. Lanarum nigra nullum colorem bibant. In omnibus iis deest, ex numero, ut in ipsis superlativis. Vide Ellipsim. Græci sæpissimè utuatur genitivo plurali cum positivis, in qui- bus credo deesse αἰεὶ. Apollonius lib. primo Argonaut. αἰεὶ γὰρ βαδύλλ' ἔ' ἄλλων Νήσων: id est, præ aliis fertilis insulis. Hesiodus in Er- gis; ἰαπενοῖδῃ πάντων αἰεὶ μὲν δαΐδ' ἰδῶς; id est, sapientia ex omnibus consiliis sciens. Aratus de Aricte; αἰεὶ γὰρ πολίων ἠάστῃ ἔσσι; id est, præ multis enim fulgens est. Apollonius rursus superlativo jungit αἰεὶ, 1, 2 de Phineo; ὅς αἰεὶ δὲ πάντων ἀλοῦτα ἔσσι πῆματι κίετλη; id est, qui præ omni- bus miseriam passus gravissimam. Frequentius ad- dunt Græci αἰεὶ; Aristoph. Equitib. φίλαται αἰεὶ τῶν ἄλλων θεῶν: id est, Amice ex omnibus diis. Lucianus de Sectis; ἀρίστους ἐξ ἁπάντων ἡγεσπῶν: id est, optimis omnium significans.

Non possum tibi negare, per superlativum fieri comparationem, si accedant præpositio- nes, * Ante, Propter, vel Inter; ut in illo

L 4 Vir-

* Ante, Propter] Sic quidem & in edit. Patavina. Sed tamen haud dubie voluit Sanctius Præter, quod signifi- cat etiam præ vel supra, unde & comparationibus adhi- betur. Sueton. Galb. cap. 9. Crucem multa præter cete- ras altiore. Nepos Hann. 12. Plures præter consuetudinem armatos apparere.

III.

Virgil. *Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus.*
 25. [Nepos in vita Attici; *Ei unus ante alios fuit*
 26. *carissimus.*] Sueton. Vitell. *Famosissima super ca-*
teras causa fuit ei data. Sed vis comparationis
 non est in nomine, sed in præpositione. Vide
 plura in Ellipsi.

IV. Deinde si superlativum compararet, neces-
 sario haberet casum comparationis, ad quem
 fieret comparatio: sed hoc non fit; nam ge-
 nitivus ille partitionis est, non comparatio-
 nis; & ita absolutè ponuntur semper supe-
 rativa; siquidem nullus casus adjunctus id
 eorum naturam spectat. Vide Ellipsin ex
 numero.

V. Quid quod eadem hæc vis partitionis fit per
 comparativa, & alia nomina. Superlativa igitur,
 sicut & alia, ponuntur semper absolutè;
 Cicer. *Nemo est illorum omnium mihi te jucundior.*
 Plin. *Belluarum Elephanto nulla prudentior.* & cate-
 ra, quæ diximus in comparativis.

VI. Si superlativa compararent, id etiam ne-
 gando facerent, aut interrogando; sed id non
 fit: non enim dices; *Romanorum nemo Cicerone,*
vel quàm Cicero fuit doctissimus, sed doctior. Cice-
 ro pro Ligario; *Nulla de virtutibus quis plurimis,*
neque gratior, nec admirabilior misericordia est. idem
 contingit interrogando; ut, *Quis Romanorum*
fuit Cicerone uberior, vel elegantior?

VII. Jam *fortissimus Græcorum; Fortissimus ex Græcis,*
Fortissimus ex numero Græcorum; Fortissimus inter
Græcos, idem significare fatentur omnes. Cur
 igitur tibi concedam, in primo esse compa-
 rationem, in cæteris partitionem?

VIII. Si in superlativis esset comparatio, vitiosè
 & ambigüè scripsisset Cicero ad Trebat. *Sic*
habeto, non tibi majori curæ esse, ut iste tuus discessus
fra-

fructuosissimus tibi sit, quam mihi; non enim scire possimus, quò referri deberet particula, quam, ad fructuosissimus ne, an ad, majori. At vero hic una est comparatio, non duæ, & ordo est; sic habeto, non tibi majori esse curæ, quam mihi, ut iste tuus discessus sit tibi fructuosissimus; id est, maxime fructuosus, ut superlatum semper absolutum maneat.

Si superlatum significaret * ultimum excessum, quod Grammatici asserunt, non haberet numerum pluralem, quia unus semper in eodem genere tantum deberet excellere: sed Cicero dixit; *Duos Scipiones fortissimos, & optimos viros; & duas opulentissimas urbes, Carthaginem, & Numantiam.* Carthago igitur est opulentior Numantia, & Numantia est opulentior Carthagine, quod ridiculum est. At si dicas,

L 5 hæc

IX.

* *Ultimum excessum*] Facile concesserim Sanctio, Superlativo proprie non significari *comparationem*, licet aliquando ad eam faciendam adhibeatur, sed non magis ac Positivus, nec aliis constructionibus, quam quæ etiam cum Positivo sunt usitatae. Sed non etiam ultimum excessum notari, id neutiquam agnosco. Quando ipse *Doctissimus* mavult exponere per *maxime Doctus*, quam cum Grammaticis per *valde Doctus*, nullam video dissentus istius causam, nisi quod hoc modo non tam aperte vis ultimi excessus exprimi videtur, quam illo. Cum Cicero ait *Famil. XIII. 3. Tum eratam id mihi erit, quam quod gratissimum*, nonne eo significatur infinitus, seu quantus esse potest, excessus supra Positivum? Ratio autem, quam in contrarium hoc numero allegat, est ineptissima, quum sæpe plures pariter sint & esse queant in eodem extremo rei gradu, vel si maxime non sint revera, aliis tamen videantur esse; homines autem loquantur, & usus linguæ formatit phrasas, secundum hominum opinionem veritati sæpe contrariam. Debet distingui accurata rerum veritas, & verborum de rebus usus, qui quoniam est penes vulgum, & homines affectibus, unde oriuntur immodicæ exaggerationes, obnoxios, sæpe veritati parum respondet.

hæc eadem ratio erit in comparatis nominibus, nihil ages; omnes enim mecum concedunt, in comparativis excessum esse, sed non ultimum excessum, quod de superlativis Grammatici asseruerunt. Eadem ratione superlata non possent jungi nominibus distributivis; ut, *Doctissimus quisque, omnes doctissimi*; quod & Val-la negavit, dicens, nomen, *omnis*, non posse jungi superlativis. At Cicero dixit; *Observor à familiarissimis Cæsaris omnibus*; idem; *non omnia minutissima confectabitur*.

X.

* Si superlativa significarent ultimum excessum, inter duo locum non haberent: sed locum inter duo habere contra Grammaticorum turbam ostendamus. Terent. Adelph. de duobus fratribus, inquit Demea; *Id mea minime rare*, fert,

* *Si superlativa Græc.*] Speciosior hæc ratio, sed tamen habemus & hic, quod respondeamus. Nec enim sequitur, superlatum habet etiam inter duo locum, ergo non significat aliquando etiam ultimum excessum. Nam in lingua certe vernacula adeo ultimum excessum notat, ut non possit usurpari nisi cum articulo demonstrativo, quasi unum aliquem in ultimo excessus gradu reliquos omnes superantem designante: & tamen etiam in ea de duobus usurpatur, sicuti & in Græca fit lingua, quemadmodum ostendi publice in dissertatione de Augustea descriptione apud Lucam memorata. Nihil ergo obstat, quo minus & in Latina lingua, licet aliquando adhibeatur ad notandum excessum manifestum unius supra alterum, tamen aliquando etiam ultimum excessum noceat. Dico aliquando, quia mea certe sententia, non semper ultimi quasi puncti excessum significat, sicuti accipere hæc verba videtur Sanctius, sed aliquando etiam modicum, modo manifestum & certum, id quod declaravi abunde ad initium hujus capituli. Confirmatur vero id etiam ex eo, quod à superlativis hæc aliquando alii etiam gradus porro fermentur, veluti *proximior, postremissimus, ὑπερβατέος* &c. Id quod certo indicio est, non semper ultimum prorsus excessum, cui nihil superaddi possit, eis notari. De sequentis Num observatione egimus ad initium capituli.

fert, qui sum natu maximus. Pomponius Mela de duobus Euxini angulis, lib. i. cap. 21. Angustissimum Ponti facit angulum. Cicero 2. de Invent. Quaquam præstat honestas incolumitati, tamen utri potissimum consulendum sit, deliberetur; idem ad Marium; Quam dubitaret in Italia ne maneret, an ad bellum tenderet, sic intulit; quo tempore vidisti me profecto ita conturbatum, ut non explicarem quid esset optimum factu: idem lib. II. epist. 10. Sed neque Cæsari imperari potest, neque Cæsar suo exercitui, quod utrumque pessimum est. Livius lib. i. Numitori, qui erat stirpe maximus, regnum legat.

XI.

Præcipiunt Grammatici comparativum si præcedat superlatum, plus significare; ut, Cato doctissimus est, sed Cicero doctior. Ego assero in universon, comparatum semper comparare, Superlatum minimè, quocunque loco ponatur; ut, doctior est Cato, quam qui doctissimus. Plautus Trinummo; Verum meliora sunt, quam quæ deterrima. Cicero ad Terentiam; Ego sum miserior, quam tu quæ es miserrima. Denique ubicunque sit comparatum, majorem vim habet, quam superlatum; imo omnis comparatio semper sit in comparativo aut per illas, quas diximus, præpositiones. Itaque cum à pris obsoleto, formentur Prior, & Primus; apud Cicero, nem tamen Prior plus est quam Primus: sic enim loquitur; Et si utrique primas, priores tamen dederunt Lælio. Apud Livium quoque Pejus plus significat pessimo, lib. 3. Oratio, ne pessimum facinus pejore exemplo admitterent.

XII.

Non tamen dissimulabo, esse aliquas phrasas apud Latinos, quæ videantur agere partem Grammaticorum, qui præcipiunt, tres esse gradus; ut, Doctus, Doctior, Doctissimus. quod ego semper negavi: nam si superlativum ponatur

na-

natur in tertio gradu, * non propterea (ut dixi) significat comparationem, sed idem significabit, ac si solum poneretur, ,, [aut si ,, comparandi particula *Præ* esset expressa.] Quod acriter est advertendum, ne parum perspicaces Grammatici iis testimoniis ad suam comprobendam inscitiam abutantur; quod planum fiet, si in quatuor, vel quinque fiat comparatio: nam in septem Nili ostiis, si dicas, *primum magnum est, secundum majus, tertium maximum, quoniam rogo pacto reliqua numerabis? nisi dixeris; Primum magnum est, secundum majus, tertium majus, quartum majus, quintum adhuc majus, &c.* Potuisses primo loco dicere; *Primum maximum est.* Sic igitur intelligendus est Cicero pro Ligario; *Alii errorem appellant, alii timorem; qui durius, spem, cupiditatem, odium, pertinaciam; qui gravissime, temeritatem: idem lib. 4. epist. 13. Sed tu hoc melius, vel optime omnium: idem lib. 11. epist. 1. Si melior casus fuerit, revertemur Romanam; si mediocris, in exilio vivemus; si pessimus, ad novissima auxilia descendemus.* Hic incepit à comparativo, ascendens ad positivum, & superlativum. Plautus Captivis act. 3. *Miser homo est, qui ipse sibi quod edit, querit, & id ægre invenit; sed ille est miserior, qui & ægre querit, & nihil invenit; ille miserrimus est, qui quum esse cupit, quod edat non habet.* Miserrimus, id est, omnino miser, vel maxime miser, ,, [vel *præ* omnibus ,, miser.] Ita & Plin. 1. 18. c. 6. *Malum patrem* fa-

* Non propterea significat comparationem] Sane significat excessum aliquem præ aliis, atque ita etiam aliquam comparationem, si de aliis alii adhibeantur gradus; quin immo in seqq. utique exemplis Superlativus ultimo semper loco occurrit. Quorsum illud, nisi quia in plerisque ultimum excessum notat, ultra significationem non modo Positivi, sed & Comparativi?

familia, quisquis interdum faceret, quod noctu posset, nisi in tempestate caeli; pejorem, qui profestis diebus ageret, quod feriatis deberet; pessimum, qui sereno die sub tecto potius operetur, quam in agro. Corn. Celsus lib. 2. cap. 18. *Gravior his ex lacu aqua; gravissima ex palude. Sed si locum integrum legas, videbis alium superlativum, ante comparativum.* Terent. act. 5. sc. 8. *Adelph. Quid si majus aliquid te oret? Mic. Quasi hoc non sit maximum.* Helena Paridi apud Ovidium; *Lude, sed occulte, major, non maxima nobis est data libertas, quod Menelaus abest: id est, non est nobis maxima libertas, sed major, quam antea. In omnibus his potuisses incipere à superlativo.*

Nomen *Proximus* superlatum esse nemo, ut opinor, negabit: at Cicero & alii, quum aliquid enumeant, * in secundis locis ponunt, non in tertiis, aut quartis; unde tota tua doctrina de superlatis, atque adeo nomen ipsum superlativorum evanescit, & proster nitur. Cicero 1. Offic. *Prima societas in conjugio est, proxima in liberis; deinde una domus, &c. ibid. Sed si contentio quaedam, & comparatio fiat, quibus plurimum tribuendum sit Officii, principes sint patria, & parentes, proximi liberi, totaque domus: idem 2. Invent. Summa necessitudo honestatis, huic proxima incolonitatis, tertia, & levissima communitatis: idem 1. Offic. Maximam vim natura habet, fortuna proximam.* Plin. l. 12. c. 13. *Asarum optimum in Ponto, proximum in Phrygia, tertium in Illyrico.*

XIII.

Ele-

* In secundis ponunt. Hoc vero est absurdissimum, & tamen Sanctius Præna hic canit, quasi triumphata Grammaticorum doctrina de Superlatis. Quæro quo alio ordine poneretur *proximus*? An tertius vel quartus est propior primo, quam secundus? Refutare hæc qui pluribus velit, nihil magis agat, quam si lucernam Soli accendat.

XIV.

Elegantissimus est locus Pomponii Melæ lib. I. cap. 8. *Fons media nocte fervet, mox paulatim tepescens fit luce frigidus; tum ut sol surgit, ita frigidior, subinde per meridiem maxime riget: sumit deinde tepores iterum, & prima nocte calidus; atque ut illa procedit, ita calidior, rursusque quom est media, perferret.* Vides in tertio loco verbum positum pro comparativo, ubi Grammatici superlativum collocandum putant; quod & ego quoque sic collocarem, sed sine comparatione ulla, & absolute. Ut de eodem fonte Plinius libro 2. cap. 103. *circa meridiem maxime frigidus, mox paulatim tepescens, ad noctis media fervore, & amaritudine infestatur.*

Nunc aliquas Vallæ rationes convellamus; nam omnes persequi esset importunum. Non putat ille locum esse superlativo, ubi fit diversum genus; ut, *Cicero fuit Græcorum, & Latinarum disertissimus.* sed longè fallitur, nec in hac parte quid sit genus intelligit, quum reprehendat illud Macrobiani; *Age Servi, non solum adolescentum, qui tibi æquævi sunt, sed senum quoque omnium doctissime; quasi vox, doctissime, non sit genus juvenum, & senum.* Sed quid atinet genus inculcare, quum hic sit partitio, ut sæpè diximus? Cur igitur eadem operâ non reprehendis Ciceronem pro domo sua, dum inquit; *Hoc ministro omnium non bipedum solum, sed etiam quadrupedum impurissimo, Remp. perdidisti: & in Bruto; Phalereus successit iis senibus, adolescens eruditissimus ille quidem horum omnium: idem; Dii isti Sigulio male faciunt homini nequissimo omnium qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt.* Plinius in epistola; *Regulus omnium bipedum nequissimus.* Plinius lib. 9. *Pelocissimus omnium animalium, non solum marinarum, est Delphinus: id est,*

ma-

maximè velox. Cicero 1. de Oratore. *Juris peritorum eloquentissimus*, & *eloquentium juris peritissimus*. Catull. *Phaselus narvium celerrimus*: idem; *Disertissime Romuli nepotum, quot sicut, quotque fuere*. Marce Tulli, *quotque post aliis erunt in annis*. Martialis lib. 12. *Non est, crede mihi, bonus, quid ergo? Ut verum loquar, Optimus malorum*: ibidem; *ultimus bonorum*: idem Valla præcipit, ne dicamus, *hæc est pulcherrima suarum sororum, sed pulcherrima sororum*; quia sororum ipsa una est, suarum non est: egregia vero ratio, & tali viro digna: eodem ergo argumento dicere non possemus; *horum digitorum, aut omnium digitorum medius est longissimus*. Erravit igitur Cicero 3. Tuscul. *Zeno istorum acutissimus*: idem; *Demetrius horum ipsorum politissimus*, & multa quæ supra citavimus. Illud multo putidius; non potest (inquit) locus esse superlativo, citra tertium gradum: nam si inter plura vascula æqualia unum sit magis capax, non rectè dicas; *hoc est omnium maximum*; quasi Latine non optimè dicatur; *Pessime tecum actum est; mecum vero malè; durius cum sociis nostris*: vel sic; *Salus homini pretiosissima est, vita dulcior, pecunia optabilis*. Si intelligeret Laurentius, nullam hic esse comparisonem, quum dicimus, *omnium maximum*, sed partitionem, has argutias mitteret. Attende contra Vallam Livii verba libro 7. *Inde Barbari dissipati vertunt impetus in suos, fustisque per campos (quod editissimum inter æquales tumulos occurrebat oculis) arcem Albanam petunt*. Non attenderat item Valla quod superius adduximus, superlata inter duas res habere locum. Acutius disputabat amicus quondam meus, ex loco Ciceronis sic colligens, hoc nomen *siammus* superlatum est, sed summum vocat Cicero, quo

quo nihil sit superius: significat igitur ultimum excessum, simulque comparationem. Locus autem sic se habet in secunda Tusculana; *Summum dico, quo nihil est superius; breve, quo nihil est brevius: & infra; Summum autem dico, etiam si decem atomis est major aliis. hæc Cicero.* Sed hic locus nil oberit nostræ doctrinæ; nam * si velim negare, summum esse superlatum, commode id facere possem, sed sit sanè superlatum, nonne sequitur statim; *breve voco, quo nihil est brevius?* Potuisset etiam dicere, *Magnum voco, quo nihil est majus, & nigrum, quo nihil est nigrius.* Sed illo in loco ridet Cicero Epicurum, de summo, & brevi disputantem. Summa sit nostræ disputationis, comparata, & superlata nullum penitus casum regere: nam si fuerit ablativus, ut, *Doctior Catone; Celerius opinione, deest Præ.* si fuerit Genitivus, ut *Pedem dexter est velocior, Omnium horum major est charitas; sororum formosior: vel sororum formosissima, deest, Ex numero, ut sæpe jam ostendimus; partitio enim est, non comparatio.*

Compara-
ratiui, &
superla-
tivi nul-
lum ve-
gunt ca-
sam.

CAP. XII.

De Usu reciprocorum, contra Vallam, Budæum, & Quintilianum.

IN labyrintho reciprocationis diligentio-
rem Theseum optarem, qui filum duceret,
quam fuit Valla, qui magno conatu ma-
gnas,

* Si velim negare, summum esse superlatum] Non id video. Nam vera est Superlatum, æque ac *cipimus, ultimus, infimus, postumus, &c.* Dicitur autem *summus* contracte pro *supimus*, P, quia sequitur M, mutatâ in eandem litteram, ut & sit, quando *sub* cum verbis ab ea incipientibus componitur,

gnas, ut solet, nugas dicit, non parcens interim gravissimis Scriptoribus. Quid hic sit tenendum, aut fugiendum, accipe; stultum est ea scribere aliquem, aut loqui, quæ ne peritissimi quidem intelligant, quare ambiguitas maxime vitanda est; in Reciprocis vero continget vel maxima, nisi regulis adhæreas quibus poteris superfedere, dum ambiguitas non potest contingere, aut sensus est apertus. Quare ubi est prima, vel secunda persona, regula nulla erit; ut, cepi columbam in nido suo, vel ejus, vel ipsius: ille tibi irascitur, quia sibi nocuisti, vel ei nocuisti. Hoc Vallanescivit, quia damnat illud Ovidii: Respice Lærten, ut jam sua hœmina condas: & corrigit illud in Sallustium; Nolite hunc judicare ex operibus suis. Budæus etiam hoc non animadvertit, quum multa contra Vallam congerit in commentariis. Cicer. 2. Verr. Ut non modo in auribus vestris, sed in oculis omnium sua furta, atque flagitia defixuræ sint. & 3. Verr. Suis eum certis, propriisque criminibus accusabo: idem 4. Attic. Debemus patremfamilias domi suæ occidere nolle. Ovidius; Ecce rogant teneræ, sibi dem præcepta, puellæ. Plautus Milit. Excru- ciabit me herus, domum si venerit: quum hæc scibit, quia sibi non dixerim. Sen. ad Albinam matrem; Puer ad tuum formetur arbitrium; * multum sibi da-

Obsceni-
tas, vel
Ambi-
guitas in
sermone
signum
est stulti-
tis.

M bis,

* Multum sibi dabis] Durusculam quidem hoc, sed ta-
men sic & Plautus Pœn. V. 2. 127. Suam iam sibi salutem
sistem, si illò advenerit. Trin. E. 2. 119. Nunc si illo huc
salvum revertit, reddam suum sibi. Cic. Fam. IX. 15. Gra-
tias mihi agunt, quod se mea sententia Reges appellaverint.
De Invent. I. 23. Hoc igitur vitandum, ne cuius genus por-
tuaria, eius secum aliquam, sicut diversam, partem ponas in ea-
dem partitione. Ovid. Fast. III. Consu tibi cetera dicit illo
facta die, cum sua facta canes. Ubi nullam esse necessita-
tem

tem emendandi *causet* ex aliis & similibus utique locis parer. Sed & in tertia persona non minus dura occurrunt; Plaut. Mil. II. 2. *Ut vincat eum, qui vidisse, ne viderit.* Ne-
pos Lyfandro cap. 3. *Itaque decemviralem suam potestatem sui ab illo constitutam sustulerunt.* Attico 10. *Ut non solum ei, sed & omnibus suis (h. e. ejus) amicis esset inimicus.* Florus II. 6. 26. *Adversus hostem tantum collidam non virtute tantum, sed sua etiam pugnae consilio optebat.* Frequentiora sunt & minus dura, aut ambigua, si quando in eodem commate vel nominatim vel demonstrativo pronomine designatur is, ad quem reciprocum referri debet, Plaut. Amph. I. 1. 39. *Stabiliti regnum suum regi Crioni.* Verba antiquae rogationis, qua arrogatio fieri solebat, apud Gell. V. 19. *Velitis iurare, Quirites, uti L. Valerius L. Titio tam jure legumque situs sibi fiet.* Ovid. Pont. I. 4. 2. *Qui miser est, nisi si suus esse potest.* Cic. de Inv. I. 14. *Si dicat Orestes ejusmodi animum matris sua fuisse, ut ab ea potissimum liberi sui poenas petere debuerint.* Liv. III. 18. *De captivis, ut quisque liber aus servus esset, sua fortuna à quoque sumptum supplicium.* h. e. conveniens singulorum fortunæ. XXV. 38. *Ne tamen subita res & nocturna terror, & jam non sua fortuna consilium perturbaret, scilicet, milites.* XXII. 39. *Ne suam occasionem hosti des.* Emenda ex his Liv. XXII. 12. *Increpant quidem victos tandem Martios animos Romanorum.* Optimi codd. *tandem quos Martios animos Romanis.* Valla sustulit *quos*; Magnus Gronovius conjectat, *tandem quoque Martios animis Romanos.* Propius vero & prisca scriptura est, si unica mutata litera simpliciter legas *victos tandem suos Martios animos Romanis.* Similiter XLII. 30. *Sicubi Populus Romanus sua fortuna laebet;* Gronov. *Sicubi Populi R. Fortuna laebet, deleto sua.* At leg, omnino *Scubi Populo R. sua fortuna laebet.* Sic & in Curt. III. 2. 17. *Erst Dario mite ac tractabile ingenium, nisi suam naturam plerumque fortuna corrumpere.* Scabri aliquid inesse huic loco declarant variae eruditorum conjecturae. Ego vero nullus dubitem scripsisse Curtium, nisi suam naturam plerumque fortuna corr. Saepè etiam in proxime praecedenti commate referendum Gell. I. 8. *Ad Laidem Demosthenes elanulum adit, & ut sibi sui copiam fieret, petit.* Sui refertur ad illam quae designatur nominativo *tu* faceret, sibi ad illum, qui designatur nominativo *tu* petit in praecedenti commate. Et sic curabo Florum manifesta emendatione I. 12. 5. *Falsi quum obsiderentur, mira visa est fides treacheratoris, quod ludimagistrum urbis proditorum, cum in quo adduxerat pueris, vincum sibi ulero remississet.* Haesitant in his, & varie tentant eruditi interpretes. Pu-

his, etiam si nil dederis præter exemplum. Plin. Vinea si macruerit, sarmenta sua comburito. Nec vero solum in primis & secundis personis sic loquuntur gravissimi viri, sed etiam in tertiis, quoties contigerit, ut dubius sermo esse non possit. Virgil. Æneid. 4. Tunc breviter Barcen nutricem affata Sichæi: Namque suam patria antiqua cinis ater habebat. Hoc Valla quibusdam argutiis emendare conatur, dicitque emendaturum Virgilium si vixisset. Cur non etiam carpit illud Æneid. 6. At Pius Æneas ingenti mole sepulchrum Constituit, suaque arma vivo, remumque, tubamque? Cur etiam solœcismi non damnat Valerium Max. lib. 2. cap. 2. de Merello? neque singulas partes apprehendit, sed testam continuo in statum suum redeget. Ubi suum, non ad Merellum, sed ad disciplinam militarem retulit: idem 3. cap. 7. Ad speculanda acta sua venisset: & lib. 4. cap. 1. de Africano; Eodem robore mentis causam Annibalis in senatu protexit, quum eum cives sui missis legatis accusarent: & lib. 4. cap. 3. Alexander Diogenem gradu suo divitiis pellere tentat. Sui, id est, Diogenis. Quintus Curtius lib. 3.

M 2

Alc-

rem sine hæsitacione legendam Falsis, quo facto omnia erunt expedita. Sape etiam in uno orationis contextu reciprocam ad diversos refertur. Liv. XLV. 13. In oratione Malsgabæ, qui Masinisse filius, ad Senatam Romanam nomine patris; Sumere itaque eosdem (Romanos) non se rogare equum esse, neque credere ea ex fructibus agris ab se dari, que isti proveniunt. Posterius se refertur manifeste ad Romanos, quos non oporteat emere aliquid ex rebus, quas ipsi dederint; prius ad Masinissam, cujus nomine instituitur oratio: quo pene modo etiam apud Sallust. Jug. 79. reciprocam respicit simul eum, ad quem instituitur oratio, & qui loquitur. Memere Bomilcar Nabdallam, ne præmia Metelli in postem suam converteret; Jugurtha exitum ad se, ceterum suam an Metelli virtute perire, id modo agitari, per Suanem intellige vel solum Nabdallam, vel utrumque simul.

Alexander, inquit, urbem desertam à suis intrat, Cæsar i. Gallico; Biduo post Ariovistus legatos ad Cæsarem mittit, velle se agere cum eo, aut si id minus vellet, è suis legatis aliquem ad se mitteret: idem i. Civili; Pompejus enim rescripserat. sese rem in summum periculum deducturum non esse, neque suo consilio, aut voluntate Domitium se in oppidum Corfinium contulisse: ibidem; Cæsar interpellat, se non maleficiæ causa ex provincia egressum; sed uti se à contumeliis inimicorum defenderet, ut tribunos plebis ea re è civitate expulsos ad suam dignitatem restitueret, ut se & populum Romanum in libertatem vindicaret: sequitur statim; Lentulus ut in oppidum reverti liceat petit, quod de sua salute impetraverit, fore etiam reliquis ad suam spem solatio. Cicero libro II. Attico; Quomodo ex eo de me percontaretur, eum sibi ita dixisse narrabat, se mibi esse inimicissimum, voluminemque sibi ostendisse orationis, quam apud Cæsarem contra me esset habiturus, multa à se dicta contra ejus amentiam. Hic scribit Cicero Attico, Terentium scripisse de amentia Q. Ciceronis, Voces sibi, referunt Terentium, voces se, prima refert Quintum, secunda Terentium. Cæcina ad Ciceronem lib. 6. Hoc si Cæsar non cogitat, omnibus rebus felix est; si scit, & persuasus est, quid irascitur ei, qui aliquid scripsit contra suam voluntatem, quam ignorit omnibus, qui multa deos venerati sunt contra ejus salutem. * Suam, subaudi scribentis, ejus, sub. Cæsaris. Cicero 3. de Natura Deorum; Minerva dicitur patrem interemisse, Virginitatem suam violare conantem; idem pro Milone; Vos ex M. Favonio audistis, Clodium sibi dixisse, & audistis virum Clodio, periturum Milonem triduo: idem in Catil. Destinant insidiari domi suæ consuli. Sallust. Catil. Cornelius, & Var-

* Suam Subaudi Scribentis] Immo vero & hic subaudi Cæsaris, æque ac in ejus.

& Varguntejus constituerant Ciceronem domi suæ impa-
 ratum confodere. [Plaut. Mil. Si quid facien-
 dum est mulieri malitiosè, ea sibi immortalis memo-
 ria est meminisse; pro, ad ea recordanda im-
 mortalis illi est memoria.] Plinius libro 2.
 de Luna; Defectus autem suos, & Solis, eorum
 magnitudinem, umbræque indices existere: idem li-
 bro 27. cap. 8. de quadam herba; Curatum
 ea scio, omnibus ferè ossibus contractis putatorem, aquam
 suam inspergentibus. Lucanus libro 5. circa fi-
 nem; Fida comes Magni vadit duce sola relicto, Pom-
 pejumque fugit, quæ nox sibi proxima venit, Insomnis.
 Sensus est; Nox proxima fuit sibi, id est
 Cornelix, sine somno. quem locum malè pen-
 sitavit Budæus in commentariis, sicut & alios
 multos contra Vallam ibidem scribens. Ne-
 que Quintilianus rectè contendit, Ciceronem
 incidisse in amphiboliam; Fabii verba sunt *Quinti-*
 libro 7. cap. 9. In quod genus incidit Cicero, lo-
 lianus lianus
 quens de G. Fannii socii instituto, quem quia coopta-
 tus in augurum collegium non erat, non admodum dili-
 gerebat; præsertim quem ille Q. Scævola sibi minorem
 natu generum prætulisset: nam id (sibi) & ad socer-
 rum referri, & ad Fannium potest. Hæc Fabius
 oscitanter nimis: nam qui rectè totum Cice-
 ronem locum excutiat, videbit apertè sermo-
 nem fieri præcipuè de Fannio, & Fannius est
 prius, & præcipuum suppositum. locus inte-
 ger sic habet in Bruto; Alter autem Q. Fan-
 nius Marci F. Caji Lælii gener, & moribus, & ipso
 genere dicendū durior. Is socii instituto, quem quia
 cooptatus in Augurum collegium non erat, non admo-
 dum diligebat, præsertim quem ille Q. Scævola sibi
 minorem natu generum prætulisset; cui tamen Lælius
 se excusans, non genero minori dixit se illud, sed ma-
 jori filia detulisse: hic tamen instituto Lælii Panætium

Regula
de usu
Recipro-
corum.

audiverat. Hæc disputavi verbosus, ut intelligas, magnos interdum viros in rebus parvis cæcutire. Regula igitur sit, quam sequi omnino debemus; quoties ambiguus poterit esse fermo, reciprocum ad primum, & præcipuum suppositum recurrat; ut si dicas; *Dios se aparta de los hombres por sus peccados; Los hombres se apartan de Dios por sus peccados; Deus discedit ab hominibus propter eorum peccata; Homines discedunt à Deo propter peccata sua.* Unde rursus non probo illud Quinætilian. cap. citato; *Pluribus, inquit, verbis emendandum, ubi est id, quod quo referatur dubium est, & ipsum est ambiguum; Hæres meus dare illi damnas esto omnia sua.* Hæc ille, sed satis emendabitur ambiguitas, si supradicta regula observetur. „ [Vellejus l. I. „ Alexander à Lyssippo impetravit, ut eorum equitum, „ qui apud Granicum ceciderunt, faceret statuas, & „ ipsius quoque iis imerponeret. Ubi dixit *ipsius*, „ non *suam*, vitandæ causâ ambiguitatis, si „ enim dixisset *suam*, futurum erat ambiguum, de Alexandri, an de Lyssippi statua „ loqueretur.]

C A P. XIII.

De possessivis, contra omnes fere. De genitivis Mei, Tui, Sui.

Longa est apud Grammaticos de possessivis nominibus controversia; nemo tamen hætenus quid rectum in illis sit demonstravit. Nos igitur contra Laurentium, qui in principio secundi libri longam de iis textu disputationem, differamus.

Possessivum idem significat quod genitivus un-

unde creatur; ut, *Paterna domus*, & *paterna* possessi-
possiones, id est, patris. Hujus regulæ nul-
 lam exceptionem esse patiar; nihil enim frigi-
 dius, quam illud quod hic Laurentius adfert, signifi-
 meus, tuus, suus, non deduci à *mei*, *tui*, *sui*, cant
 primitivis, sed ab antiquis genitivis *mi*, *ti*, quod ge-
 sis. quod figmentum fictis valde Grammaticis nitivus.

placuit. Ego non negaverim apud Ennium,
 & antiquos reperiri *mi*, *ti*, *si*, sed in abla-
 tivo, pro *meis*, *tuis*, *suis*: ut *fos* pro *suos*;
fas pro *suas*; *sem* pro *suum*: ut, *postquam lu-*
mina sis oculis bonus Ancus reliquit. Vide Festum
 in voce *Sos*. „[Ennius 2. Annal. *Cura ingens*
 „ *mi* cum concordibus *eguisparare*. Ubi *mi*, per-
 „ peram Priscianus pro genitivo accipit, Plaut.
 „ Mil. act. 4. sc. 2. *Ait illam cruciari miseram*,
 „ *quia tis egeat*, *quia se careat*. ubi *tis*, valet
 „ *tus*, subaudi forma, & factis; sicut ibidem;
 „ Ego hic adstabo cum hac forma, & factis sic frustra:
 „ & act. 1. sc. 7. *Virtute, & forma, & factis*
 „ *invictissimis*.] Res igitur sic se habet; Genitivis

* Omnis genitivus significat activè, aut passivè; idem significabit semper possessivum; ut, *tio*.

vulnus Achillis, vel *Achilleum*, activè & passivè accipi potest. Eodem etiam pacto *mei*, *tui*, *sui*; & *meus*, *tuus*, *suus*, Activè & passivè significabunt, ut mox apparebit: prius enim aperiam causam, quare aliquando non sit nobis concessum primitivorum genitivis uti. Regula est; *mei*, *tui*, *sui*, primitiva, substantivorum genitivis etiam subintellectis non jun-

M 4 gun-

* Omnis genitivus significat activè aut passivè] Exemplis id declaravimus supra ad pag. 121. in quibus uterque activè & passivè significans genitivus conjungebatur. Vide & Gell. IX. 12. ubi docet *matrem hestram recte dici*, & *quoniam ament boves & quom timentur*. *Injuriam istidem dicit*, *tam illorum*, *qui patiuntur*, *quam qui faciunt*, &c.

guntur. Latine dices; *Hic liber est mei præceptoris*, sed illud *mei*, adjectivum est: item; *Præceptoris meo conducit castigare*, *tui autem est docere*; illud *tui*, non potest esse à *tu*; nam hæc primitiva fugimus in omni possessione, ne cum adjectivis subsit ambiguitas, quam Latinæ aures vehementer reformidant. Latine itaque dicitur; *Mei præceptoris interest docere*; sed ita tamen, ut illud *mei* omnino sit à *meus*. Ridiculum autem est, quod ajunt isti, propterea non dici, *Mei est legere*, quia *mei*, *tui*, *sui*, solum passive significant: * id falsum esse sub-

* *Id falsum esse subjecta exempla demonstrant.*] Immo vero pleraque omnia, quæ sequuntur, exempla probant contrarium, h. e. passive significant, vel possessionem. Posteriorius significat apud Cic. Fam. VI. 12. *tui charitate* h. e. tua charitate, qua aliis charus es. Sic pro sui dignitate, *Nulla pars manet nisi. Et pressa est gravitate sui.* &c. Hæc nempe aliquo modo sunt possessionis, nec proinde debuisse Vossius de Construct. cap. 57. illas locutiones per hunc genitivum possessionem significantes negare, vel illas à possessione segregare. At passive significant manifesto genitivum sui, deprecatorem sui, vindictam sui, conspectum sui, affirmationis sui &c. Et sic, ut cumque id neget Sanctius, maxime tamen is genitivus in passiva significatione usurpatur, sed tamen cum & possessorem significet, nulla causa est, quominus & Actorem, qui est actionis suæ quali possessor, designare queat. Tale est illud Ciceronis II. 6. *Eam tui unius studio meo assidue posse confido.* & Plaut. in Pseud. I. 1. *Duorum hominum labori parvissem lubens, mei & tui.* Sed hæc loca Vir Magnus ad Plautum suspecta habet, haud scio an propter significationem activam, an vero simpliciter, quod ex ejus sententia dici nequeat *Labor mei, labor nostri utriusque*, pro quo malit nosse; *Studium tui unius*, pro quo reponit *tuum, majores vestrum*. Sed tamen sic passim, ut videre est apud Voss. d. I. Cicero in Plauti, in quo eadem est constructionis ratio *Voluntati vestrum omnium parvi, communis patriæ omnium nostrum, in me omnium vestrum ora & oculos conjectos.* Immo dicitur *utriusque nostrum*; *contentio vestrum*, plane utique ut *labor mei, labor nostri utriusque.* Sallustianum illud *majores vestrum,*

jecta exempla demonstrabunt. Cicero ad Curionem; *Eam autem tui unius studio me assequi posse confido*: idem libro sexto ad Ampium; *Vincebatur enim fortuna ipsa debilitat e gratia nostrae, tui charitate, & meo perpetua erga te amore*; id est, quia me amas, & te amo. Hoc testimonium quum Valla non intellexisset, foedissime deturpat. Cicero pro Marcello; *Quis non intelligat, tua salute contineri suam, & ex unius tui vita pendere omnium*: idem Attico lib. 9. *Nihil malo, quam me mei similem esse, & illos sui*: idem Catilina; *Uterque pro sui dignitate, & pro rerum magnitudine*: idem libro 2. Finib. *Ut & sui, & Metrodori memoria colatur*: idem de Universalitate; *Ita se ipse consumptione, & senio alebat sui*: ibid. *Imitantes effectorem, & genitorem sui*. „[Plaut. „Cist. *Suarum opum nos volunt esse indigentes,* „** sui que omnium rerum nos indigere, pro omnium* „*rerum suarum, Valerius Max. lib. 1. Len-* „*to enim gradu ad vindictam sui. Divina procedit ira*: idem lib. 1. cap. 6. *Priusquam exoptatum civium oculis conspectum tui offerres*: idem lib. 3. cap. 7. *Quid aliud est, quam servientem fortunam in adiutorium sui convertere*: & paulo post; *Fiducia est, quae estimatione sui certo pondere examinat*. Plin. lib.

M 5 22. in

strum, genuinum esse, nec hodiernorum codicum scripturae debuisse concedere, firmissimum & indubium Gellii XX. 6. testimonium probat, & proinde nos in Animadversionibus historicis cap. X. Sallustio asseruimus & restitimus. Sed & ne de ipsa phrasî dubites, en similem plane apud Plautum Menæch. V. 9. 97. *Vestrum patri filii quot eratis.*

* *Sui que omnium rerum nos indigere*] Male hic locus explicatur, & incaustum huc adfertur à Scioppio. Sensus est volunt indigere nos sui, in omnibus rebus; *Omnium rerum* per Ellipsin dicitur pro *in negotio omnium rerum*. Cuius similia loca, eorumque explicitam rationem vide in iis, quae notavi ad pag. 119.

22. in procœmio; *Compleſſe poterant miraculum ſui, natura, atque tellus.* Seneca in Troade, act. 2. *Nullaque pars manet noſtri: idem Hercule Oetæo act. 3. Et partem mei ſervat omne ſaxum.* Cicero Attic. lib. II. epiſt. 8. *Quintus miſit filium, non ſolum ſui deprecatozem, ſed etiam accuſatozem mei.* Ovid. I. Metam. *Et preſſa eſt gravitate ſui: ibid. lib. ultimo; Parte tamen meliore mei: & in carmine obſcœno; Quod partem madidam mei videtis.* Terentius Adelph. *Tetigine tui quidquam: ibid. Quiſe in ſui gremio poſiturum puerum dicebat: idem Heauton. Tot mea unius ſolliciti ſunt cauſa.* Ubi Muretus ex antiquis exemplaribus reſtituit, *Mei unius.* Varro 3. Ruſt. cap. de villa; *Et quum hæc ſit communis univerſi populi, illa ſolius tui.* Budæus in commentariis citat Cicero-nem in Vatinius ſic; *Quid ergo præſtantius mihi potuit accidere, quam omnes hos cives meos iudicare, civitatis ſalutem eum unius mei ſalute eſſe conjunctam?* Sic citat Budæus; nunc legitur, *cum mea uni uſ ſalute.* Plautus Aulular. *Neque tui me quidquam invenisti penes: idem Pſeudolo;*

*Si ex te tacente fieri poſſem certior Here,
Quæ miſeria te tam miſere macerant,
Duorum labori ego hominum parſiſſem libens,
Mei, te rogandi, & tui, reſpondendi mihi.*

Hæc Plauti verba expendit Gellius lib. 20. cap. 5. & inſuper ait; *Iſtaque ſi dicere velis, Patrem mei, pro Patrem meum, quo Græci modo tui tatiſſa pater dicunt, inuſitate quidem, ſed recte proſeſſo, eaque ratione dices, qua Plautus dixit, labori mei, pro labori meo.* Hæc ille; qui tamen ſi legeret illud Ciceronis, *Genitorem ſui, & Eſſeſtorem ſui, & illud Maronis; Et mihi magna*

magna mei sub terras ibit imago : & illud Macro-
bii lib. 2. cap. 1. in somnio ; Deinde tonus per na-
turam sui in duo dividi sibi æqua non poterit , fortas-
se non diceret inustate dici , patrem mei. In
iis omnibus, quæ citavi, testimoniis, si aliqua
tibi videantur significare passionem, non valdè
repugnabo ; dum illud teneam, loco illorum
poni posse possessiva ; ut, *Effectorem sui, Effecto-
rem suam.*

Rursus nunc contendam, *meus, tuus, suus,*
posse accipi passivè, & loco illorum posse
succedere, *mei, tui, sui.* Cicero lib. 5. epist.
Ego qua tua causa feci ; potuisset dicere tui,
» [exemplo Plauti Mostel. *Urbem exsul linquat*
» *hinc actus causa tui :*] idem Cic. Philippica 10.
An vero hoc pro nihilo putas, in quo quidem pro
amicitia tua jure dolere soleo, &c. * *Pro amicitia*
tua, inquit Budæus in commentar. pro eo di-
xit, quod est, pro amore quo te prosequor,
hoc est quo tu à me diligeris ; » [quomodo Ho-
» rat. *Cæsar qui cogere posset, si peteret per amici-*
tiam patris, atque suam, non proficeret quicquam :]
idem

* *Pro amicitia tua*] Sic quidem & Cic. Famil. III. 10.
Ut tua inimicitia suscipienda oblivisceretur patri. Dubito
tamen, an rectè istam locutionem passivè exponant Bu-
dæus & Sanctius, sicut & illud Terentii *Nunquam odio tuo*
me vincet. Istic nempe *amicitia tua* significat benevolun-
tium, amicium animum, quo tu ac alium complecteris,
vel te complecti significas. Hic *odium tuum,* significat
molestiam tuam, qua alterum obrundis. Expressiora ac
certiora sunt reliqua, quæ Auctor heic attulit, quibus
adde illud Catonis apud Gellium VII. 3. *Ne in servitute*
nostra essent. Sall. Jug. 24. *Quæ sane fuerint nostra injuria*
h. e. nobis factæ, Cic. Famil. X. 24. Omnes gratas amici-
tias tua observantia, indulgentia, assiduitate vincam, quo in
loco male tui edi jubet, idque postulare Latini sermonis
consuetudinem affirmat Stephanus in suo Pseudocic. p.
207 Cæl. VIII. 1. Tua memoria dore operam. Nep. Lyf. 4.
Ita ille imprudens ipse suus fuit accusator.

idem 2. Catil. *Invidia mea levande causa; id est, quam alii de me habent: idem 1. Catil. Patria te nihil iudicat, nisi de patricidio suo, cogitare.* Terent. Eunuch. *In ea utilitatem ego faciam ut cognoscas meam* Hic passive. Rursus Cic, ad Tironem; * *Utilitatibus tuis possum cavere* Active; vide Muret. 2. Catil. Terent. Phorm. *Nam neque negligentia tua, neque id odio fecit tuo.* Laurentius dixisset tui: idem Heaut. *Et lachrymis opplet os totum sibi, ut facile scires desiderio id fieri tuo: idem Phorm. Nunquam odio tuo me vinctes.* Itaque nostra querela est, & quam habemus, & qua de nobis habetur. Martial. lib. 5. *Fam precor oblitus nostrae Vulcane querelae parce.* Valerius Maxim. lib. 9. cap. 2. *Nam quem animadverteret quantum suo odio patria teneretur, timori remedium scelere petivit: idem 6. cap. 2. Vidi eodem habitu, & quiritatu tuo; id est, in querela tui.* „[Livius lib. 3. *Multi exsulum caede sua, foedavere templum.*] Sed huiusmodi plura quilibet passim leget. Causa igitur qua vetamur dicere, *Hic liber est mei, & mei interest legere,* non passio est, sed ut vitemus ambiguitatem, quam facile vitamus, si genitivis primitivorum alios genitivos substantivorum non addiderimus: neque enim eodem sensu dicam, *Miserere mei; & Miserere mei praceptoris,* nam illud *mei* est primitivi, hoc vero derivativi. Si vero ambiguitas in causa est quominus hos genitivos non recipiamus, ubi ea non possit contingere, recte eis utemur. Quare quum illis addideris † genitivos adjectivorum, non

er-

* *Utilitatibus tuis*] Dicitur hoc eodem modo & sensu, quo superius.

† *Genitivos adjectivorum*] Et maxime participiorum passivorum.

50-

errabis; ut, *liber est mei solius*. Tui unius; vel, *Tua unius interest legere*. Cicero Lentulo; *Quocumque tempore tibi potestas presentis tui fuerit*. Terent. Heaut. *Atque inopis nunc te miserescat mei*. Cicer. *Tui unius studio*; idem; *Ex tui unius vitas & quæ citavimus ex Varrone*; *Hæc sit communis universi populi, illa solius tui*. „[Aberit etiam „ambiguitas, si additus substantivi genitivus, „alium porro genitivum regat; ut, *Miserere „mei patris tot liberorum*: id est, *miserere mei „qui tot liberorum pater sum*.] Sed ut dixi, *Mei, Tui, Sui, Nostri, Vestri primitivorum*, fugiuntur merito, propter solam ambiguitatem, non propter passionem. At dices; ostende nobis hanc amphiboliam, præcipuè in *nostri, & vestri*. Ostendam paucis his orationibus; *Meus populus legibus gubernatur; solius tui semper fuit sine lege vivere; Noster præceptor est doctus; vestri autem semper fuit male docere*. Imò etiam si istis primitivis addas * substantiva, quæ genitivis non aptè jungantur, ambo rectè ponentur in genitivo; ut si dicas, *Miserere mei peccatoris*: nam hic non contingit amphibolia, quæ contingit in hac forma; *Miserere mei patris*: hic enim nescias, an *mei sit à meus*, an *ab ego*. Quare tutius consilium fuerit, iis genitivis primitivorum abstinere, quod si feceris, latinè rectè dices; *Mei præceptoris, vel mei regis, vel vestri magistri interest imperare*; quia illud *mei, & vestri* semper est ab

vorum Cic. Fam. III. 6. *Non dubium spem mei conveniendi mihi afferebas*. ep. 10. *Purgandi mei necessarium videtur esse tempus*. V. 21. *Te summa cupiditate affectum videndi mei*. &c.

* *Substantiva que genitivis &c.*] Vel etiam quæ feminini sunt generis. Veluti Ennius apud Nonium in *Miserere*: *Miserere mei anxi*.

ab adjectivo *meus*, & *vester*. Et certe nulla alia de causa dicimus, *Cujus*, vel *Cuja interest*; *Cujus*, vel *Cujum est pecus*, nisi quia non contingit amphibologia.

Lib. 2.
cap. 1.

Restat modo evertenda Vallæ opinio circa hanc eandem doctrinam; Verba illius sunt; *Videmus licere dicere*, Meam unius operam, Tuum solius studium; non tamen dicemus; Meum Laurentii studium; sed *Meum studium*, qui sum Laurentius; *Prædium tuum*, qui es Priscianus. Hæc ille. Ego, si quid addendum esset in his formis, libentius dicerem; Non mea Pompeji, sed tua Cæsaris interest, quam, mea qui sum Pompejus, & tua, qui Cæsar es: nostra enim regula est; * si possessivis addatur aliud nomen etiam proprium, illud in genitivo potest poni; ut, *Opes Siculas Verris*; *Villa Tusculana Ciceronis*; in paterna domo Neronis. Cicero ad Trebatium libro 7. *Litteris tuis primorum mensum vehementer commovebar*. At dices, in cæteris possessivis verum hoc esse, sed *meus*, tuus, suus, aliter se habere: imo vero ego in universum de omnibus possessivis idem præcipio. Cicero 1. Tuscul. *Theodori quidem nihil interest*,
hu-

* Si possessivis addatur] Pleraque, quæ sequuntur, longe alienissima sunt ad evertendam Vallæ sententiam. Veluti *Litteris tuis primorum mensum*. Non quaeritur utrum ita dici queat, sed an, *Tuis Trebatii litteris*. Similiter, *Quantum meum studium exitorii dignitas tua*, si huc pertineret, debuisset dici, *Quantum meum Ciceronis studium*. Et sic, ut dixi, pleraque. At manifeste contra Vallam est, quod ait Plaurus Menæch. V 2. 18. *Tuum Apollinis imperium amulat*. Intelligitur autem in his non tam genitivus tui, quasi diceretur *tuum imperium tui Apollinis*: Ut voluere Scaliger ad Carullum, & Vossius; sed potius, ut Magnus Gronovius ad Plaut. Plaut. I. 1. 3. *Tuum imperium, quod est Apollinis*.

humine, an sublime putrescam. Deest, mea, propter putrescam; ut sit, Mea Theodori. Quod si non credis, audi Valerium Maxim. libro 6. cap. 2. de eodem Theodoro; *Mea quidem nihil interest humine, an sublime putrescam.* Cicero 2. Philip. Ille nunquam concionatus est nudus, tuum hominis simplicis pectus vidimus. Valla diceret; *Tuum pectus, qui et homo simplex.* Cicero 5. Verr. *Ne tua quidem recentia proximi Praetoris vestigia persequi poterat, idem pro Sextio; Quem non tantum admiror, quod meam legem contemnat hominis inimici; idem ad Crassum; Quantam meum studium extiterit dignitatis tuae; idem ad Lentulum; Nam nostram propugnatio, ac defenso dignitatis tuae.* Livius; *Quod meum factum, dictumve Consulis gravius, quam Tribuni, audivisti; idem libro 7. de Valerio Corvino; Quam destitisset ex equo; Nostrum, inquit, peditem illud, milites, est opus; id est, nostrum opus, qui sumus pedites; idem libro 8. Ut nostro duorum jam hinc eventu cernatur.* Cato ad Ciceron. *Tuam virtutem domi togati; armati foris.* Cic. L. Paulo Conf. *me consulenti tuum studium adolescentis perspexisse.* Plin. lib. 8. epistol. *Post iudicium tuum viri eruditissimi, gravissimi, ac super ista verissimi.* Seneca in Hippolyto; *Quis meas miseræ deus, aut quis juvare Dædalus flammæ queat.* Et illud Boëtii, quod reprehendit Valla; *Solantur maesti nunc mea fata senis.* Cæcilianus apud Marcellum; *Mea hominis quid referat.* Virgil. in Ciri. *Perque tuum memoris haustum mella pectus alumne;* idem 6. Æneid. *Et pater ipse suo Superam jam signat honore; id est, suo Deorum honore; & Æneid. 12. Postquam arma Dei ad Vulcania ventum est.* Apul. lib. 8. *Quæ res circumstantium ab emptione mea, utpote ferocissimi, deterruit animos.* Ovid. 1. Amorum; *Ux mea defuit.*

functæ molliter ossa cubent. Terentius Hecyra;
Ut ne cui mea longinquitas ætatis obset: idem; Nam
berilem filium ejus duxisse audio uxorem: idem; Pa-
ternam amicum me assimulabo virginis. Et in sacris
 3. Reg. 3. *Tulit filium meum de latere meo ancilla*
tue dormientis: & illud quod damnat Valla ad
 Corinth. *Salutatio mea manu Pauli.* Qua etiam
 forma dixit Aufonius ad Theonem epist. 4.
Anticipesque tuum Samii Lucumonis acumen: id est
 tuum acumen Lucumonis, ut recte annotat
 Joseph Scalig. l. 2. c. 12. in Aufon. ubi hanc
 phrasin à Grammaticorum tenebris in lucem
 vindicat: idem in Catullum 46. 18. *ita autem*
construendum, quasi dixisset; tuum pectus monstri;
 tum citat quædam ex superioribus, deinde ad-
 dit; *Quæ omnia dicta sunt per Ellipsin Tui.* In Gre-
 cis minus laboraremus τὴν σφῆρα τοῦ νεγανίς; ita
 hic pectus monstri; id est, pectus tuum, qui mon-
 strum es. Sed vide locum Scalig. Ex aliis pos-
 sessivis junctis cum genitivo nominis proprii,
 & appellativi possem innumera exempla col-
 ligere; ut, *Imperatorius vultus Marii;* Catuli Cu-
 mana villa; *Calvi Licini hipponaesteum præconium;*
Fraternum nomen populi Romani; in æde *Foris Maria-*
na; *Frustribus Agrippæ Siculis;* *Litora fraterna Ery-*
eis; *Nocturna Orgia Bacchi;* *Augusti paternus animus,*
 & alia hujusmodi innumera, Elegantiùs ita-
 que credo dici; *Meum præceptoris officium,* quàm
 Meum officium, qui sum præceptor: non
 tamen dissimulabo dixisse Terent. *Mea,* qui
 sum natus maximus, & Ciceronem pro Sylla;
Vestra, qui dixistis, hoc maxime interest. Sed Ci-
 cero hæc aliter dixisse non potuit, non enim
 hic participio erat locus.